

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

Методичні вказівки
з виконання контрольної роботи, самостійної роботи студентів
і проведення практичних занять
з дисципліни

Міжнародні економічні відносини

(для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напрямку підготовки 6.030601 – Менеджмент та для слухачів другої вищої освіти спеціальності 7.03060101 – Менеджмент організації і адміністрування)

Методичні вказівки до виконання контрольної роботи, самостійної роботи студентів і проведення практичних занять з дисципліни «Міжнародні економічні відносини» (для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки 6.030601 – Менеджмент та для слухачів другої вищої освіти спеціальності 7.03060101 - Менеджмент організацій і адміністрування) / Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад.: Т. А. Пушкар. – Х.: ХНУМГ, 2014. – 58 с.

Укладач: Т. А. Пушкар

Рецензент: д.е.н., доц. В. Б. Родченко

Затверджено на засіданні кафедри економіки підприємств міського господарства, протокол № 3 від 27.09. 2014 р.

ЗМІСТ

Вступ.....	4
САМОСТІЙНА РОБОТА	5
Змістовий модуль 1 Теоретичні засади та форми розвитку міжнародних економічних відносин.....	5
Тема 1 Предмет і завдання дисципліни «Міжнародні економічні відносини».....	5
Тема 2 Світове господарство та особливості його розвитку.....	6
Тема 3 Еволюційні періоди формування міжнародних економічних відносин.....	7
Тема 4 Середовище міжнародних економічних відносин.....	9
Тема 5 Міжнародний поділ праці та кооперація виробництва.....	10
Тема 6 Міжнародна торгівля як провідна форма міжнародних економічних відносин.....	11
Тема 7 Міжнародні економічні відносини у сфері послуг.....	14
Тема 8 Міжнародна інвестиційна діяльність і виробниче співробітництво.....	15
Тема 9 Міжнародна міграція робочої сили.....	17
Тема 10 Міжнародний науково-технічний обмін.....	18
Змістовий модуль 2 Валютно-фінансові та інституціональні засади розвитку МЕН в умовах глобалізації та міжнародної економічної інтеграції.....	20
Тема 11 Світова валютна система і міжнародні валютно-фінансові відносини.....	20
Тема 12 Міжнародні кредитні відносини.....	22
Тема 13 Міжнародна економічна інтеграція.....	23
Тема 14 Міжнародні економічні організації у багатосторонньому економічному співробітництві і регулюванні міжнародних економічних відносин.....	26
Тема 15 Проблеми інтеграції України до системи світогосподарських зв'язків.....	28
Тема 16 Економічна єдність світу і глобальні проблеми міжнародних економічних відносин.....	30
ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.....	31
ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ.....	38
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ І ПРИКЛАДИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ.....	47
Перелік питань до заліку.....	54
Перелік джерел.....	56

ВСТУП

Економічний, соціально-політичний та культурний розвиток в сучасних умовах відбувається під зростаючим впливом глобалізації і інтернаціоналізації виробництва. Основними формами прояву цих процесів є зростання обсягів міжнародної торгівлі та інвестицій, диверсифікація світових фінансових ринків та ринків робочої сили, значне зростання впливу транснаціональних корпорацій на світові господарські процеси, загострення світової конкуренції тощо. **Предметом** вивчення навчальної дисципліни є розміри й кількісні співвідношення масових явищ і процесів в економіці.

Мета дисципліни полягає у формуванні у майбутніх менеджерів системи спеціальних знань з проблем та перспектив розвитку міжнародних економічних відносин (МЕВ) для фундаментальної й спеціальної освіти та практичної діяльності за фахом.

На досягнення зазначеної мети спрямовані такі завдання вивчення дисципліни студентами:

- розуміти сутність МЕВ, їх еволюцію, чинники і рівні розвитку;
- засвоїти категоріальний апарат, що застосовується для аналізу процесів та явищ сучасного світового економічного розвитку;
- знати форми МЕВ, особливості розвитку інтеграційних процесів та діяльності міжнародних економічних організацій;
- уміти творчо аналізувати стан і тенденції розвитку системи міжнародних економічних відносин, визначати проблеми й перспективи їх розвитку.

Результатом вивчення дисципліни є: формування цілісного уявлення про процеси, які характеризують міжнародний рівень взаємодії національних економік; оволодіння новітніми підходами щодо оцінки еволюційного характеру розвитку системи МЕВ; оволодіння культурою сучасного економічного мислення; формування у студентів умінь і навичок щодо використання набутих знань для самостійного аналізу світогосподарських процесів; уміння визначати показники обсягів, динаміки, результативності та ефективності міжнародних торговельних, інвестиційних, валютно-фінансових відносин на різних рівнях господарювання; засвоєння методичних підходів до оцінки поточного стану та прогнозування тенденцій розвитку-основних форм МЕВ; уміння використовувати емпіричний та статистичний аналіз стану міжнародного середовища для обґрунтування стратегій ЗЕД на рівні окремих підприємств; володіння методиками проведення порівняльного аналізу щодо загроз та переваг для вітчизняних підприємств при виході на різні сегменти міжнародних товарних, фінансових, валютних ринків.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Змістовий модуль 1 Теоретичні засади та форми розвитку міжнародних економічних відносин

Тема 1 Предмет і завдання дисципліни «Міжнародні економічні відносини»

Ключові поняття: Предмет вивчення дисципліни, її місце серед інших економічних дисциплін, структура і логіка викладання. Значення в підготовці спеціалістів. Мета, завдання і нові підходи до вивчення курсу, його інформаційно-методичне забезпечення.

МЕВ як економічна категорія. Сутність МЕВ, їх значення, об'єктивна основа і передумови розвитку.

Рівні розвитку МЕВ: функціональні, економічні, територіальні, за суб'єктами діяльності.

Види та форми МЕВ, їх взаємозв'язок.

Основні поняття теми

Міжнародні економічні відносини (МЕВ) – система економічних зв'язків з приводу виробництва, розподілу, обміну й споживання, які вийшли за межі національних кордонів.

Суб'єкти МЕВ – їх учасники, які здатні відносно незалежно і активно діяти з метою реалізації своїх переважно економічних інтересів.

Міжнародні економічні контакти – найпростіші, одиничні, випадкові економічні зв'язки, що мають епізодичний характер і регулюються переважно разовими угодами. Такі зв'язки більш притаманні юридичним та фізичним особам.

Міжнародна економічна взаємодія – відпрацьовані стійкі економічні зв'язки між суб'єктами міжнародної економіки, які базуються на міжнародних економічних угодах і договорах, укладених на тривалий період.

Міжнародне економічне співробітництво – міцні й тривалі зв'язки кооперативного, партнерського типу, які мають у своїй основі спільні, наперед вироблені й узгоджені наміри, закріплені в довгострокових економічних договорах і угодах.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте «Міжнародні економічні відносини» як навчальну дисципліну.
2. Що являється предметом навчальної дисципліни «Міжнародні економічні відносини»?
3. Надайте визначення міжнародних економічних відносин.
4. Назвіть основні принципи здійснення МЕВ, які проголошені ООН.
5. Назвіть основні об'єкти сучасних МЕВ.
6. Назвіть основних суб'єктів сучасних МЕВ.
7. Які основні форми МЕВ існують? Як вони характеризуються за рівнем розвитку МЕВ?

ЛІТЕРАТУРА: [1, 3, 8, 9, 10, 13, 19, 20, 22]

Тема 2 Світове господарство та особливості його розвитку

Світове господарство (СГ): сутність, елементи і суб'єкти, фактори розвитку. Міжнародна господарча взаємодія. Якісний і кількісний аспекти розвитку СГ. Головні тенденції формування СГ, рівні й цикли його розвитку.

Нерівномірність соціально-економічного розвитку країн світу. Типологізація країн – суб'єктів світового господарства. Регіональний принцип групування і головні регіональні групи країн світу.

Соціально-економічний принцип систематизації країн світу.

Місце окремих угруповань країн у СГ і МЄВ. Провідне значення економічно розвинених країн. Країни, що розвиваються: поняття, загальні ознаки та місце у світовій економіці. Соціально-економічна структура. Проблема ліквідації економічної відсталості і неоколоніальної залежності країн, що розвиваються. Новий міжнародний економічний порядок (НМЕП) як концепція перебудови МЄВ. Нові індустріальні країни. Країни з перехідною економікою: вихідні умови формування, моделі розвитку. «Вашингтонський консенсус». «Шокова терапія». Градуалістська модель трансформації постсоціалістичних економік. Проблеми інтеграції країн з перехідною економікою у світове ринкове господарство. Загострення діалогу «Північ – Південь». Якісні зміни діалогу «Схід – Захід». Взаємини країн по вісі «Центр – Периферія». Внутрішньо- та міжсистемні цивілізаційні діалоги.

Основні поняття теми

Світове господарство – це сукупність національних економік країн світу, між якими існує міцний, стійкий взаємозв'язок і взаємозалежність.

Світовий ринок – об'єднання всіх національних ринків, сфера сталих товарно-грошових відносин між країнами, що базується на міжнародному поділі праці та інших факторах виробництва.

Фактори виробництва – це ресурси, які необхідно витратити для виробництва товару: праця, земля, капітал, технологія.

Міжнародна мобільність факторів виробництва – це їх здатність до переміщення з однієї країни в іншу.

Відкрита економіка – таке господарство, напрямок розвитку якого визначається тенденціями, що діють у світовому господарстві, а зовнішньоекономічні зв'язки підсилюються, при цьому зовнішньоторговельний оборот досягає такого рівня, коли він починає стимулювати загальне економічне зростання.

Питання для самоконтролю

1. Надайте визначення світового господарства?
2. Охарактеризуйте поняття «відкритість економіки»? Якими показниками можливо оцінити ступінь відкритості економіки?

3. Надайте визначення міжнародної мобільності факторів виробництва.
 4. Охарактеризуйте основні етапи становлення світового господарства.
 5. Визначте місце та значення світового ринку у системі світового господарства.
 6. Як класифікуються країни за регіональним критерієм?
 7. Назвіть класифікації країн світу за організаційним критерієм?
 8. Охарактеризуйте основну методику класифікації країн світу, яку запропоновано Світовим банком?
 9. Як систематизують країни за рівнем економічного розвитку?
 10. Визначте місце і значення провідних розвинених країн світу у світовому господарстві.
 11. Охарактеризуйте місце і значення країн, що розвиваються у сучасному світовому господарстві.
 12. Визначте особливості розвитку країн з перехідною економікою.
 13. Охарактеризуйте розвиток і становлення «нових індустріальних країн».
- ЛІТЕРАТУРА: [1, 3, 8, 9, 10, 13, 18, 19, 20, 22]

Тема 3 Еволюційні періоди формування міжнародних економічних відносин

Зародження та розвиток між общинних господарських зв'язків. Міжнародні торговельні зв'язки стародавнього світу.

Міжнародні економічні відносини епохи Середньовіччя. Зовнішньоторговельні відносини при феодализмі. Зовнішньоекономічні зв'язки Київської Русі та Гетьманської держави. Зовнішньоекономічні зв'язки країн Сходу – Китаю, країн Південних морів, Середньої та Центральної Азії, Арабського Сходу. Колоніальний період формування МЄВ. Епоха Великих географічних відкриттів та їх вплив на розвиток МЄВ.

МЄВ в умовах становлення індустріальної цивілізації. Зовнішня торгівля періоду первісного нагромадження капіталу. МЄВ капіталізму вільної конкуренції та монополістичного — капіталізму. МЄВ у міжвоєнний період.

Новий (неоколоніальний) період розвитку всесвітніх економічних зв'язків. Світогосподарські зв'язки у новітній період. Зростання єдності та взаємозалежності суб'єктів світового господарства.

Основні поняття теми

Антична система господарювання базувалася на античній власності, що мала державну (спільну) і приватну форму, власником міг бути лише повноправний член громадської общини (держави-полісу).

Товарна структура античної доби включала у себе дві основні товарні групи: предмети розкоші й товари широкого вжитку.

Греко-скіфський ринок – торговельні відносини на базі Ольвійського полісу та античних поселень Південного Подніпров'я і Побужжя.

Ремонетизація економіки – переважання «грошової» економіки над «натуральною».

Ганзейський союз (Ганза) – торговельна асоціація, заснована в місті Вісбю на острові Готланд у 1161 р., один із впливовіших торговельних союзів Середньовічної Європи.

Соляний шлях – торговельний шлях, який сягав гирла ріки Дон, через Азовське море до Кримського півострова і грецьких колоній на Чорному морі.

«Революція цін» – зростання цін в Європі у 30 – ті роки XVI ст., що було спричинене приливом золота та срібла із колоній Іспанії в Америці.

Промисловий переворот в Європі XVIII ст. – формування великого машинного виробництва, яке пов'язане з винайденням парової машини Дж. Уаттом.

«Золотий стандарт» – світова валютна і грошова система, за якої роль загального еквівалента відіграє золото.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте розвиток МЕВ у період становлення стародавніх цивілізацій.
2. Назвіть основні напрями експорту та імпорту Стародавнього Єгипту.
3. Визначте особливості розвитку МЕВ Античної Греції.
4. Формування системи міжнародної торгівлі у Римській імперії.
5. Розвиток МЕВ Стародавнього Сходу.
6. Особливості МЕВ епохи Середньовіччя у Європі.
7. Формування зовнішньоекономічних зв'язків Сходу – Китаю.
8. Розвиток торгових гільдій у Середньовічній Європі.
9. Зовнішньоекономічні зв'язки Київської Русі.
10. Визначте особливості розвитку зовнішньоекономічних відносин Гетьманської доби в Україні.
11. Економічні передумови Епохи Великих географічних відкриттів.
12. Охарактеризуйте вплив Епохи Великих географічних відкриттів на розвиток основних форм МЕВ.
13. Формування колоніальної системи світу, особливості МЕВ колоніального періоду.
14. Визначте особливості зовнішньоекономічних відносин в умовах становлення індустріальної цивілізації.
15. МЕВ в період формування світового ринку.

16. Особливості розвитку МЕВ у період капіталізму вільної конкуренції та монополістичного — капіталізму. МЕВ у міжвоєнний період.
 17. Охарактеризуйте світогосподарські зв'язки у новітній період.
 18. Особливості МЕВ у період формування глобалізаційного господарства.
- ЛІТЕРАТУРА: [1, 10, 13, 19, 20, 22, 24]

Тема 4 Середовище міжнародних економічних відносин

Поняття середовища МЕВ, його структура й особливості. Природно-географічне середовище, основні його складові впливу на розвиток МЕВ.

Економічне середовище функціонування МЕВ, стан ринкових відносин країн і особливості їх розвитку. Економічні регулятори МЕВ.

Особливості дії економічних законів і закономірностей на міжнародному рівні. Центробіжні тенденції в МЕВ. Роль міжнародних рейтингів в оцінці стану економічного середовища.

Політико-правове середовище. Особливості взаємодії політики й економіки в МЕВ. Політичні інтереси країн та регіонів. Політична стабільність і політичні ризики. Правові регулятори МЕВ.

Соціально-культурне середовище і його значення в розвитку МЕВ. Інфраструктура сучасних МЕВ. Роль транспорту й інформаційно-комунікаційних систем у розвитку МЕВ.

Основні поняття теми

Середовище МЕВ – зовнішні по відношенню до суб'єктів МЕВ політико-правові, економічні, соціально-культурні та інфраструктурні чинники.

Внутрішнє середовище МЕВ — це внутрішня побудова системи міжнародних економічних відносин разом з її внутрішніми законами існування, функціонування й розвитку.

Зовнішнє середовище МЕВ – це система зовнішніх умов, у яких розвиваються міжнародні економічні відносини, та система факторів, які впливають на поведінку суб'єктів МЕВ.

Питання для самоконтролю

1. Визначте сутність середовища МЕВ.
2. Назвіть основні структурні елементи середовища МЕВ.
3. Охарактеризуйте особливості розвитку середовища МЕВ на сучасному етапі.
4. Сутність природно-географічного середовища МЕВ.
5. Охарактеризуйте основні складові природно-географічного середовища МЕВ.

6. Визначте особливості формування економічного середовища функціонування МЕВ.
 7. Охарактеризуйте економічні регулятори МЕВ.
 8. .Формування зовнішньоекономічних зв'язків Сходу – Китаю.
 9. Розвиток торгових гільдій у Середньовічній Європі.
 - 10.Охарактеризуйте роль міжнародних рейтингів в оцінці стану економічного середовища.
 - 11.Міжнародні рейтингові агентства у системі МЕВ.
 - 12.Охарактеризуйте особливості політико-правове середовище МЕВ.
 - 13.Визначте сутність правових регуляторів МЕВ.
 - 14.Напряму розвитку інфраструктури сучасних МЕВ.
 - 15.Визначте роль і значення транспорту у розвитку сучасних МЕВ.
- ЛІТЕРАТУРА: [1, 3, 8, 9, 10, 13, 19, 20, 22]

Тема 5 Міжнародний поділ праці та кооперація виробництва

Міжнародний поділ праці (МПП) – вихідна розвитку СГ і МЕВ. МПП як форма прояву суспільного поділу праці. Етапи розвитку МПП. Фактори поглиблення МПП. Вплив технологічної революції на МПП. Головні організаційно-економічні форми втілення МПП.

Система міжнародного поділу праці та основні тенденції її розвитку у сучасних умовах. Міжнародна спеціалізація виробництва. Міжнародне виробниче кооперування.

Проблеми і передумови участі України в МПП.

Основні поняття теми

Суспільний поділ праці – відокремлення окремих видів трудової діяльності, що стало причиною й умовою виникнення товарного виробництва.

Міжнародний поділ праці (МПП) виступає вищим ступенем розвитку суспільного територіального поділу праці між країнами, який спирається на стійку, економічно вигідну спеціалізацію виробництва окремих країн на тих чи інших видах продукції і веде до взаємного обміну результатами виробництва між ними в певних кількісних та якісних співвідношеннях.

Міжнародна спеціалізація виробництва – форма МПП, при якій зосередження виробництва у світі відбувається на основі розподілу виробничих процесів між різними країнами та їхніми суб'єктами в контексті наявного економічного потенціалу в країнах та вигод і переваг, що мають країни або які вони намагаються формувати під дією державної економічної політики.

Міжнародне виробниче кооперування – форма МПП, яка полягає у розвитку міжнародних виробничих зв'язків, що виникають та існують між спеціалізованими на міжнародному рівні суб'єктами з метою поєднання взаємодоповнюючих виробничих процесів.

Питання для самоконтролю

1. Міжнародний поділ факторів виробництва як основа МПП.
2. Сутність суспільного поділу праці, МПП як одна із форм його прояву.
3. Сутність МПП.
4. Передумови розвитку МПП.
5. Охарактеризуйте особливості розвитку МПП на сучасному етапі.
6. Назвіть етапи розвитку МПП.
7. Охарактеризуйте основні фактори поглиблення МПП.
8. Визначте організаційно-економічні форми втілення МПП.
9. Сутність міжнародної спеціалізації виробництва.
10. Види міжнародної спеціалізації.
11. Сутність міжнародного кооперування виробництва.
12. Охарактеризуйте види міжнародного кооперування виробництва.
13. Місце України у МПП.
14. Розвиток спеціалізації і кооперування в Україні.
15. Основні напрями поглиблення МПП.

ЛІТЕРАТУРА: [1, 3, 8, 9, 10, 13, 19, 20, 22]

Тема 6 Міжнародна торгівля як провідна форма міжнародних економічних відносин

Зростання ролі міжнародної торгівлі (МТ) на сучасному етапі. Міжнародна торгівля як форма МЄВ. Основні фактори зростання міжнародного товарообігу. Особливості розвитку МТ. Вплив НТР на структуру міжнародної торгівлі. Зміни в товарній структурі МТ. Стандартизація товарів на світовому ринку. Міжнародні товарні номенклатури. Штрихові коди. Міжнародна асоціація товарної нумерації «GS1». Асоціація «GS1 -Україна».

Регіональна структура (географічний розподіл) МТ. Структура світового товарообігу. Головні причини і наслідки збільшення взаємної торгівлі економічно розвинених країн. Роль країн, що розвиваються в МТ. Місце нових індустріальних країн (НІК) у світовій торгівлі. Країни з перехідною економікою в МТ. Проблеми реструктуризації зовнішньої торгівлі нових незалежних держав (ННД).

Монополізація світової торгівлі. Види товарних ринків за ступенем монополізації. Закритий і відкритий сектори світового ринку, їх особливості.

Кон'юнктура товарних ринків – сутність, фактори формування і розвитку, система показників вивчення й основні форми виявлення.

Ціноутворення на світовому ринку. Ціна як важливий показник кон'юнктури товарних ринків. Світова ціна, її ознаки. Ціноутворювальні фактори. Множинність цін на світовому ринку. Рівні світових пін. Інформаційна система світових цін товарних ринків. Проблеми нееквівалентного обміну. Поняття «умови торгівлі» і його економічний зміст.

Види і форми МТ. Зустрічна торгівля. Міжнародні торги (тендери). Міжнародні ярмарки і виставки. Міжнародні аукціони. Особливості біржової торгівлі, її еволюція, організація і функції. Біржові товари. Найбільші міжнародні товарні біржі, їх вплив на міжнародну торгівлю. Види біржових угод. Консигнаційна торгівля.

Особливості розвитку зовнішньоторговельної політики держав. Протекціонізм і лібералізація торгівлі. Лібералізація зовнішньої торгівлі – загальна проблема сучасних МЕН.

Засоби зовнішньоторговельної політики. Вияви дискримінації в МТ. Регіональне торговельне співробітництво.

Регулювання міжнародних торговельних відносин. Діяльність міжнародних торговельних організацій. ГАТТ (Генеральна угода з тарифів і торгівлі) та ЮНКТАД (Конференція ООН з питань торгівлі й розвитку). Перетворення ГАТТ на Світову організацію торгівлі (СОТ). Реорганізація КОКОМ (Координаційна рада з експортного контролю). Значення торговельних угод у сучасних умовах. Діяльність Міжнародної торговельної палати.

Передумови й особливості участі України в МТ.

Основні поняття теми

Міжнародна торгівля – вища ступінь розвитку суспільно-територіального поділу праці між країнами, яка передбачає стійку концентрацію виробництва визначеної продукції в окремих країнах, яка історично є першою формою міжнародних економічних зв'язків.

Міжнародна торгівля – сукупний обсяг зовнішньої торгівлі країн, що розвиваються, сукупний обсяг зовнішньої торгівлі країн якого-небудь континенту, регіону, наприклад, країн Південно-Східної Азії, Східної Європи, Північної Африки.

Товар – предмет, який задовольняє яку-небудь суспільну потребу й зроблений для обміну, тобто володіє цінністю, що встановлюється в процесі його обміну на інші товари.

Торговані товари – товари, які можуть пересуватися між різними країнами.

Неторговані товари – товари, які споживаються в тій же країні, де й зроблені, і не переміщуються між країнами.

Свобода торгівлі (фритредство) – це політика мінімального державного втручання у зовнішню торгівлю, яка розвивається на основі вільних ринкових сил попиту та пропонування.

Протекціонізм – це державна політика захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції шляхом застосування тарифних й нетарифних інструментів торговельної політики.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте міжнародну торгівлю як форму МЕВ.
2. Визначте фактори зростання міжнародного товарообігу.
3. Охарактеризуйте товарну структуру міжнародної торгівлі.
4. Охарактеризуйте географічну структуру міжнародної торгівлі.
5. Назвіть основні принципи стандартизації товарів на світовому ринку.
6. Назвіть основні міжнародні товарні номенклатури.
7. Принципи побудови і застосування товарних кодів.
8. Визначте місце і роль розвинених країн у міжнародній торгівлі.
9. Особливості міжнародної торгівлі країн, що розвиваються.
10. Особливості розвитку міжнародної торгівлі в країнах з перехідною економікою.
11. Місце і значення «нових» індустриальних країн у розвитку міжнародної торгівлі.
12. Сутність, фактори формування і розвитку кон'юнктури товарних ринків.
13. Принципи ціноутворення на світових ринках.
14. Сутність світових цін, її основні ознаки.
15. Охарактеризуйте поняття «умови торгівлі», визначте його економічний зміст.
16. Охарактеризуйте форми і види міжнародної торгівлі.
17. Визначте принципи політики протекціонізму.
18. Охарактеризуйте політику лібералізації зовнішньої торгівлі
19. Назвіть основні міжнародні економічні організації, що регулюють і координують міжнародну торгівлю.
20. Місце і значення Міжнародної торговельної палати у розвитку МЕВ.
21. Особливості розвитку міжнародної торгівлі в Україні. Структура міжнародної торгівлі країни.

ЛІТЕРАТУРА: [1, 2, 4, 9, 10, 12, 13, 18, 19, 20, 21, 22]

Тема 7 Міжнародні економічні відносини у сфері послуг

Значення світового ринку послуг, передумови його формування. Специфіка ознаки міжнародної торгівлі послугами, її динаміка, структура і географічні напрями.

Секторальні ознаки розвитку міжнародних ринків послуг.

Міжнародні інжинірингові послуги. Міжнародний консалтинг. Міжнародний аутсоринг. Міжнародні телекомунаційні, фінансові, страхові послуги.

Туристичні послуги на світовому ринку. Міжнародні туристські потоки. Фактори розвитку міжнародного туризму.

Франчайзинг у системі міжнародних послуг. Регулювання умов використання товарних знаків, Мадридська угода про їх міжнародну реєстрацію.

Міжнародний лізинг, його види. Головні країни-експортери лізингових послуг. Значення міжнародного лізингу в МТ та міжнародній інвестиційній діяльності.

Роль транспорту в МЕВ. Види міжнародних сполучень. Міжнародні перевезення. Міжконтинентальні та внутрішньоконтинентальні перевезення вантажів. Фактори вибору транспорту для міжнародних перевезень. Міжнародні пасажирські сполучення.

Регулювання міжнародних транспортних відносин міжнародними транспортними організаціями та конвенціями.

Регулювання МЕВ у сфері послуг. Роль та механізми регулювання міжнародної торгівлі послугами у форматі ГАТС.

Проблеми участі України в міжнародній торгівлі послугами.

Основні поняття теми

Торгівля послугами – трансграничне переміщення послуг, а також їхнє виробництво й споживання іноземними фізичними і юридичними особами на території кожної країни-учасниці.

Послуга – це товар особливого роду, який не має матеріально-речової форми, бо не створюється в процесі виробництва, та споживається з метою задоволення певних матеріальних і духовних потреб.

Свобода торгівлі (фритредство) – це політика мінімального державного втручання у зовнішню торгівлю, яка розвивається на основі вільних ринкових сил попиту та пропонування.

Протекціонізм – це державна політика захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції шляхом застосування тарифних й нетарифних інструментів торгівельної політики.

Класифікація послуг Світового Банку:

- 1) факторні послуги, які пов'язані з рухом факторів виробництва;
- 2) нефакторні послуги, які мають не фінансовий характер (туристичні, транспортні, рекреаційні).

Класифікація послуг Конференції ООН з торгівлі й розвитку (UNCTAD):

- 1) фінансові;
- 2) послуги зв'язку;
- 3) будівничі та проектно-конструкторські;
- 4) транспортні;
- 5) професійні і ділові (юридичні, медичні, аудиторські тощо);
- 6) комерційні;
- 7) туристичні;
- 8) аудіовізуальні (теле-, відео-, аудіо-, кінематографічні).

Питання для самоконтролю

1. Визначте сутність міжнародного ринку торгівлі послугами.
2. Назвіть основні ознаки розвитку міжнародного ринку послуг.
3. Охарактеризуйте динаміку й структуру міжнародного ринку послуг.
4. Охарактеризуйте особливості міжнародних інжинірингових послуг.
5. Особливості розвитку міжнародних туристичних послуг.
6. Охарактеризуйте особливості розвитку міжнародного франчайзингу.
7. Місце і роль лізингу у системі міжнародних послуг.
8. Розвиток міжнародних транспортних послуг.
9. Види міжнародних транспортних перевезень.
10. Визначте основні напрями регулювання міжнародних транспортних відносин міжнародними транспортними організаціями та конвенціями.
11. Охарактеризуйте механізми регулювання міжнародної торгівлі послугами міжнародними економічними організаціями.
12. Охарактеризуйте місце і значення міжнародної торгівлі послугами в Україні.

ЛІТЕРАТУРА: [1, 2, 4, 5, 10, 12, 13, 18, 19, 20, 21, 22]

Тема 8 Міжнародна інвестиційна діяльність і виробниче співробітництво

Загальні передумови розвитку міжнародної інвестиційної та виробничої діяльності. Міжнародний рух капіталу: суть, чинники, форми. «Інвестиційний клімат». Види зарубіжних інвестицій, їх масштаби. Зміни частки головних економічних центрів у вивозі капіталів. Основні потоки міжнародного капіталообміну. Макроекономічні наслідки вивозу капіталу для країн-донорів

та країн-реципієнтів. Вивіз капіталу як фактор інтенсифікації міжнародної інвестиційної і виробничої діяльності. Іноземні інвестиції в економіці України.

ТНК – головні суб'єкти міжнародної виробничої та інвестиційної діяльності, їх сутність і еволюція, сучасна стратегія. Типи монопольних об'єднань. Роль внутрішньокорпораційного обміну. Суперечності між ТНК і національно-державною формою політичної організації суспільства. Регулювання діяльності ТНК.

Роль фінансово-промислових груп (ФПГ) у розвитку міжнародного виробничого співробітництва.

Спільні підприємства (СП). Передумови й особливості розвитку спільного підприємництва. Організаційно-правові й економічні форми створення і функціонування СП. Масштаби, рівень і динаміка розвитку СП. Міжнародні стратегічні альянси (МСА). Роль МСА у сучасному науково-технічному міжнародному співробітництві. Вільні економічні зони (ВЕЗ). Класифікація ВЕЗ, особливості функціонування. Діяльність ВЕЗ у різних країнах.

Передумови розвитку міжнародної підприємницької діяльності в Україні. Міжнародні фінансові ринки та рух капіталу. Міжнародні фінансові центри, передумови їх функціонування. Податкові гавані. Офшорні зони.

Регулювання міжнародної інвестиційної діяльності: суть, його цілі, інструменти.

Основні поняття теми

Світовий ринок капіталів являє собою сукупність економічних відносин між власниками капіталу й споживачами із приводу його прибуткового використання за допомогою обміну.

Міжнародні інвестиції – це довгострокові вкладення капіталу за кордоном з метою отримання прибутку.

Прямі інвестиції – первинні вкладення компаній за кордон власного капіталу (капітал філій і частка акцій у дочірніх та асоційованих компаніях), а також реінвестування прибутку (частка доходів інвестора, яка не розподіляється, не переказується материнській компанії, а спрямовується на розширене виробництво у приймаючій країні).

Головна причина здійснення портфельних інвестицій – прагнення розмістити капітал у тій країні й у таких цінних паперах, у яких він буде приносити максимальний прибуток при припустимому рівні ризику.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть та охарактеризуйте основні форми міжнародної міграції капіталу.
2. Які причини міжнародного руху капіталу?

3. Назвіть основні тенденції розвитку динаміки і структури міжнародного руху капіталу.
4. Які основні закономірності і особливості вивозу капіталу за сучасних умов глобалізації?
5. У чому полягає принципова різниця між прямими і портфельними інвестиціями?
6. Що є основною сутнісною ознакою прямих іноземних інвестицій?
7. Охарактеризуйте роль портфельних інвестицій в сучасному міжнародному русі капіталу?
8. Які вихідні умови становлення сприятливого інвестиційного клімату в Україні?
9. Визначте принципи здійснення іноземного інвестування в Україні.
10. Охарактеризуйте норми і принципи міжнародного економічного права, які регулюють міжнародну інвестиційну діяльність.

ЛІТЕРАТУРА: [1, 3, 4, 5, 7, 10, 11, 13, 15, 18, 19, 21, 22]

Тема 9 Міжнародна міграція робочої сили

Поняття міжнародної міграції робочої сили, її економічна природа, рушійні сили етапи розвитку. Масштаби, форми й основні тенденції розвитку сучасних міграційних процесів. Види міжнародної міграції. Міжнародний ринок спеціалістів високої кваліфікації («золотих комірців») і проблема відпливу інтелекту. Роль НТР у розвитку міграції робочої сили, наукових та інженерно – технічних кадрів. Соціально – економічні наслідки міжнародної трудової міграції. Міжнародна міграція робочої сили і платіжні баланси країн.

Загальні закономірності створення світового ринку робочої сили, головні регіони і центри її міжнародного тяжіння й експорту. Міжнародні монополії і ринок праці. Форми і засоби експлуатації робочих-іммігрантів. Вплив міжнародної економічної інтеграції на інтернаціоналізацію ринку праці.

Державне і міжнародне регулювання трудової міграції. Міжнародна організація праці (МОП), Міжнародна організація з питань міграції (МОМ) та їх роль у вирішенні питань безробіття і захисту прав трудящих. Програми стимулювання еластичності ринку праці . і забезпечення зайнятості населення. Гнучкість ринку праці.

Проблеми трудової міграції і ринку робочої сили в Україні.

Основні поняття теми

Економічно активне населення – це частина працездатного населення, зайнята суспільно-корисною працею, що дає їй дохід, необхідний для відтворення самої себе (наймані робітники, власники підприємств, члени родин, що допомагають підприємцям).

Міжнародна трудова міграція – переміщення осіб найманої праці через державні кордони в пошуках роботи.

Світовий (міжнародний) ринок праці – це система відносин, що виникають між державами з приводу узгодження попиту та пропозиції світових трудових ресурсів, умов формування робочої сили, оплати праці та соціального захисту.

Головна мета діяльності Міжнародної організації праці – сприяти встановленню соціальної справедливості в сфері праці, захищати інтереси трудящих на основні соціального партнерства, поліпшення умов праці.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає сутність міжнародної трудової міграції і які її визначальні риси?
2. Дайте визначення понять «міжнародна трудова міграція», «еміграція», «імміграція», «рееміграція», «відплив умів».
3. Які економічні та неекономічні причини міжнародної трудової міграції?
4. Визначте основні напрями сучасної міжнародної міграції робочої сили.
5. Що являють собою сучасні центри притягання робочої сили?
6. Які наслідки переміщення трудових ресурсів для країн, що приймають робочу силу?
7. Які наслідки переміщення трудових ресурсів для країн-експортерів робочої сили?
8. Як регулюється міжнародна міграція на рівні держави?
9. Визначте мету та функції МОП?

ЛІТЕРАТУРА: [1, 3, 8, 9, 10, 11, 13, 15, 18, 19, 22]

Тема 10 Міжнародний науково-технічний обмін

Передумови науково-технічного співробітництва (НТС). НТС ж форма МЕН. Традиційні і нові форми НТС країн світу. Вплив НТР на розвиток міжнародного НТС. Міжнародний рух технологій та механізм їх передачі. Спільні наукові дослідження. Міжнародні науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР). Обмін науково-технічними досягненнями і досвідом. Взаємні консультації з основних питань НТС. Розробка науково-технічних прогнозів. Співробітництво у галузі науково-технічної інформації, винахідництва та патентної справи. Спільні наукові дослідження щодо захисту навколишнього середовища, у медицині, освоєнні космосу і Світового океану. Напрями НТС – електронізація господарства, його автоматизація, нові види конструкційних матеріалів, біотехнології, атомна енергетика та ін.

Комерційний зміст науково-технічних відносин. Розвиток торгівлі ліцензіями і ноу-хау. Захист інтелектуальної власності.

Інтернаціоналізація НТС. Міжнародні науково-технічні програми. Проблеми НТС у діалозі Схід-Захід. Перспективи включення науково-технічного потенціалу України до міжнародних науково-технічних зв'язків.

Основні поняття теми

Технологія – сукупність знань про використання або удосконалення машин, устаткування, що забезпечують обробку, виготовлення, зміну стану, якості і форми сировини, матеріалів або напівфабрикатів, а також про реалізацію продукції.

Міжнародний технологічний обмін – це сукупність економічних відносин між іноземними контрагентами з приводу використання результатів науково-технічної діяльності, що мають наукову і практичну цінність.

Проста ліцензія – продавець (ліцензіар) залишає за собою право самостійне використовувати об'єкт ліцензії і надавати аналогічні ліцензії третім особам.

Виняткова ліцензія – ліцензіату надаються виключні права на використання об'єкта ліцензії на умовах, визначених у договорі.

Ліцензійна угода – це договір по якому ліцензіар (продавець) надає ліцензіату (покупцеві) дозвіл або право на використання об'єкта ліцензії за визначену винагороду.

Питання для самоконтролю

1. Визначте передумови науково-технічного співробітництва.
2. Охарактеризуйте традиційні нові форми НТС.
3. Охарактеризуйте механізм міжнародної передачі технологій.
4. Види комерційної передачі технологій.
5. Роль і місце ТНК у міжнародній передачі технологій.
6. Охарактеризуйте види ліцензійної торгівлі.
7. Система міжнародного комерційний зміст науково-технічних відносин.
8. Міжнародна система захисту інтелектуальної власності.
9. Процеси інтернаціоналізації НТС.

ЛІТЕРАТУРА: [1, 3, 4, 5, 7, 10, 11, 13, 18, 19, 22]

Змістовий модуль 2 Валютно-фінансові та інституціональні засади розвитку МЄВ в умовах глобалізації та міжнародної економічної інтеграції

Тема 11 Світова валютна система і міжнародні валютно-фінансові відносини

Національні, міжнародні і світова валютні системи, їх сутність, елементи. Поняття валюти й її види. Конвертованість валют. Валютний курс, його види. Валютний паритет. Котирування валют. Крос-курс. Валютні ринки та валютні операції. Принципи, форми та інструмента валютної політики держав з відкритою економікою.

Еволюція світової валютної системи. Паризька, Генуезька, Бреттон-Вудська і Ямайська валютні системи. Європейська валютна система в повоєнний період. Валютно-фінансова система країн ЄС. Роль долара як світової валюти. Еволюція ролі та перспективи золота в міжнародних валютно-фінансових відносинах. Проблема диверсифікації міжнародних валютних резервів.

Механізм міжнародних розрахунків. Платіжний і розрахунковий баланси, їх структура. Платіжний баланс як індикатор взаємин національної економіки з зовнішнім світом. Методи регулювання платіжного балансу. Нестабільність міжнародних розрахунків і основні проблеми платіжних балансів країн світу.

Основні поняття теми

Світове фінансове середовище – це середовище, яке визначає умови зростання світового фінансового ринку і впливає на рішення, що приймаються керівниками банків, керівниками фінансів корпорацій та інвесторами.

Фінансові ресурси світу – це сукупність фінансових ресурсів усіх країн, міжнародних організацій та міжнародних фінансових центрів світу.

Міжнародні валютно-фінансові потоки – це потоки іноземних валют чи будь-яких інших фінансових активів, зумовлені економічною діяльністю суб'єктів світового господарства.

Міжнародні валютні відносини – це сукупність валютних і розрахункових відносин, які обслуговують взаємний обмін результатами діяльності національних господарств.

Національна валюта – встановлений законом платіжний засіб даної країни.

Іноземна валюта – грошові знаки іноземних держав, кредитні та платіжні засоби, які виражені в іноземних грошових одиницях і які використовуються в міжнародних розрахунках.

Міжнародна (регіональна) валюта – міжнародна або регіональна грошова розрахункова одиниця, платіжний та резервний засіб.

Конвертованість валюти – це здатність резидентів вільно, без будь-яких обмежень, обмінювати національну валюту на іноземну і використовувати іноземну валюту в угодах з реальними і фінансовими активами.

Валютний курс – мінова вартість національних грошей однієї країни, виражена в грошових одиницях інших країн.

Національна валютна система – це форма організації валютних відносин країни, за допомогою яких здійснюються міжнародні розрахунки, утворюються та використовуються валютні кошти держави.

Міжнародна (регіональна) валютна система – це договірно-правова форма організації валютних відносин між групою країн.

Система золотого стандарту – це валютна система, в якій роль всезагального еквіваленту виконує золото, а в обігу функціонують золоті монети або грошові знаки, розмінні на золото.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення поняття «міжнародні фінанси».
2. Що слід розуміти під терміном «валюта»?
3. В чому полягає повна конвертованість валюти?
4. У чому полягає конвертованість за поточними операціями?
5. У чому полягає розбіжність між зовнішньою та внутрішньою конвертованістю?
6. Які основні види валютних котирувань вам відомі?
7. Що таке валютний паритет і валютний курс?
8. Що таке валютний курс, спот-курс, форвард-курс?
9. Дайте визначення категорії «валютний ринок». Назвіть його суб'єктів та функції.
10. Які існують основні види операцій валютного ринку?
11. Назвіть різницю між двома методами котирування валют.
12. Які валютні операції належать до термінових, а які до строкових?
13. Назвіть основні функції валютного ринку.
14. Охарактеризуйте структуру валютного ринку.
15. Розкрити сутність поняття валютної системи та охарактеризувати її основні види.
16. Дайте визначення поняттям «світова валютна система», «національна валютна система». Які їхні основні елементи?
17. Основні принципи Бреттон-Вудської валютної системи.
18. Чому присвячена Смітсонівська угода?
19. Основні принципи Ямайської валютної системи.

20.Що таке демонетизація золота? Коли і чому сталася остаточна демонетизація золота?

21.Охарактеризуйте структуру платіжного балансу країни.

ЛІТЕРАТУРА: [1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 15, 18, 19, 22, 23]

Тема 12 Міжнародні кредитні відносини

Міжнародний кредит, його роль у світовій економіці, функції у сфері зовнішньоекономічних зв'язків. Сутність міжнародних кредитних відносин. Основні види кредитних угод. Умови надання кредитів. Кредитні міжбанківські ставки. Класифікація кредитів.

Передумови формування і розвиток світового ринку позичкових капіталів (СРПК), його функції. Різновидність операцій на СРПК. Світовий грошовий ринок і ринок цінних паперів. Операції сек'юритизації. Сутність та особливості розвитку євроринку. Фактори розвитку євроринку та його сектори. Валютна й інституціональна структура СРПК. Система СВІФТ.

Роль транснаціональних банків у розподілі та перерозподілі міжнародних позичкових ресурсів.

Регіональні зміни у сфері зовнішніх запозичень. Проблеми зовнішньої заборгованості у МЄВ. Форми, структура і масштаби зовнішньої заборгованості. Інструменти управління зовнішнім боргом країн. Проблема заборгованості і значення іноземних кредитів для економічного розвитку України.

Основні поняття теми

Світовий ринок позичкових капіталів – це сукупність попиту та пропозиції на позичковий капітал позичальників і кредиторів різних країн. Його основна мета – акумуляція і перерозподіл фінансових ресурсів за допомогою посередників.

Міжнародний ринок банківських кредитів – це сфера ринкових відносин, де здійснюється рух позичкового капіталу між країнами на умовах повернення та платності, формується попит та пропозиція.

Національний ринок валюти — використання позичальниками і кредиторами національної валюти даної країни.

Міжнародний ринок валюти – сукупність національних ринків валюти. Він характеризується використанням національної валюти і міжнародної колективної валюти.

Євроринок валюти – відносини між позичальниками і кредиторами з приводу використання коштів у валютах, що функціонують як позичковий капітал поза країною їхнього походження.

Зовнішній борг країни (external debt) – фінансові зобов'язання держави (зовнішні позики та несплачені за ними відсотки) перед зовнішніми кредиторами (міжнародними валютно-кредитними організаціями, а також урядами, центральними та приватними банками інших країн та ін.), які підлягають сплаті у встановлені терміни.

Коефіцієнт обслуговування зовнішнього боргу – відношення платежів по обслуговуванню зовнішньоекономічної заборгованості до доходу від експорту товарів та послуг.

Реструктуризація боргу – це переоформлення боргових зобов'язань, по яких настав або прострочено строк платежу.

Питання для самоконтролю

1. В чому полягають роль та функції позичкового капіталу в сучасній міжнародній економіці?
2. Дайте визначення поняття «міжнародний кредит».
3. Охарактеризуйте основні форми міжнародного кредиту.
4. Дайте визначення міжнародного ринку позикових капіталів. Охарактеризуйте його основні сегменти.
5. Якою інституційною структурою забезпечується рух позичкового капіталу?
6. Охарактеризуйте географічну структуру світового ринку позичкового капіталу.
7. Які елементи включає функціональна структура ринку позичковоо капіталу. Охарактеризуйте їх.
8. Що являють собою міжнародні фінансові центри?
9. Що таке зовнішній борг? Визначте причини світової кризи заборгованості.
10. Якими кількісними і якісними показниками оцінюється ступінь кризи зовнішньої заборгованості для тієї чи тієї країни?

ЛІТЕРАТУРА: [1, 2, 3, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 15, 18, 19, 22]

Тема 13 Міжнародна економічна інтеграція

Міжнародна економічна інтеграція (МЕІ) - закономірність розвитку світового господарства і МЄВ. Сутність, цілі і значення МЕІ, основні ознаки. Передумови і фактори розвитку МЕІ як якісно нового рівня МЄВ. Головні учасники й організатори процесу МЕІ, його сучасні особливості. Форми МЕІ. Етапи формування міжнародних економічних інтеграційних угруповань. Економічні ефекти інтеграції.

Регіональний характер МЕІ як її особливість. Регіональні інтеграційні об'єднання економічно розвинених країн.

Об'єктивні передумови, політичні й економічні цілі, основні етапи розвитку західно - європейської економічної інтеграції. Єдність економічної системи країн ЄС. Особливості розвитку аграрної сфери. Створення західноєвропейської моделі єдиного промислового і науково - технічного розвитку. Єдина науково-технічна політика. Інституціональна структура політико-правові механізми ЄС. Політика ЄС відносно «третіх» країн та їх угруповань. Проблеми подальшого розширення ЄС. Україна й ЄС.

Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ). ЄС - ЄАВТ.

Північноамериканська економічна інтеграція. Формування Північноамериканської зони вільної торгівлі (НАФТА). США у світових інтеграційних процесах. Глобальна політика США щодо процесів європейської економічної інтеграції Особливості економічних відносин з країнами АТР.

Інтеграційні процеси в економіці країн, що розвиваються. Роль МЕІ у здійсненні НМЕП.

Особливості економічної інтеграції країн Латинської Америки. Розвиток регіональних і субрегіональних інтеграційних угруповань.. Латиноамериканська асоціація інтеграції (ЛААІ). Андська група. Центральнаамериканський спільний ринок (ЦАСР). Співробітництво Карибського басейну (КАРІКОМ). Спільний ринок країн Південного конусу (Меркосур). Проблеми і перспективи створення системи колективних економічних дій у Латинській Америці.

Проблеми розвитку регіонального економічного співробітництва в Африці. Основні економічні угруповання країн Африки. Економічне співробітництво західноафриканських держав (ЕКОБАС). Митний й економічний союз Центральної Африки (ЮДЕАК), його трансформація на валютний і економічний союз Центральної Південної Африки (КОМЕСА). Співробітництво розвитку Півдня Африки (САДК). Проблеми формування Африканського економічного співробітництва (АФЕС).

Особливості розвитку економічної інтеграції в країнах Азії. Асоціація країн Південно – Східної Азії (АСЕАН). Асоціація регіонального співробітництва Південної Азії (СААРК). Азійсько – Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС). Рада співробітництва арабських держав Перської затоки (РСАДПЗ).

Проблеми розвитку економічної інтеграції в східноєвропейських країнах у нових умовах переходу до ринкової економіки, створення нової моделі економічної інтеграції. Східноєвропейське співробітництво і вільна торгівля (СЄВТ). Вишеградська група. Центральноевропейська асоціація вільної торгівлі

(ЦЄФТА). «Карпатський єврореґіон». Чорноморське економічне співтовариство. Економічний союз країн СНД. Єдиний економічний простір (ЄЕП). Центральноазійське економічне співробітництво (ЦАЕС). ГУАМ. Євразійське економічне співробітництво (ЄврАзЕС). Шанхайська організація співробітництва (ШОС). Україна в світових та регіональних інтеграційних процесах.

Основні поняття теми

Регіоналізація – це поглиблення міжнародних зв'язків на компактному просторі, що зветься регіоном.

Горизонтальна інтеграція виникає при злитті фірм, які виробляють подібні або однорідні товари з метою їх подальшої реалізації через спільну систему розподілу й отримання при цьому додаткового прибутку, і супроводжується виробництвом за кордоном товарів, аналогічних тим, що виробляються в країні базування.

Вертикальна інтеграція передбачає об'єднання фірм, які функціонують у різних виробничих циклах.

Ефект створення торгівлі полягає в тому, що після утворення митного союзу і скасування імпортного мита може виникнути ситуація, коли зарубіжний товар з країн об'єднання стає дешевшим від місцевого, і споживач придбає імпортний товар замість вітчизняного.

Економічний і валютний союз – етап інтеграції, який вимагає не лише інтеграції у сфері зовнішньоторговельної і виробничої діяльності, але й інтеграції економічної політики.

Спільний ринок – етап інтеграції, який не має торговельних бар'єрів і характеризується спільною зовнішньоторговельною політикою.

Митний союз – етап інтеграції, який усуває бар'єри в торгівлі товарами серед країн-учасниць.

Питання для самоконтролю

1. Визначте сутність економічної інтеграції.
2. Що таке регіоналізація?
3. Які об'єктивні передумови є найважливішими для розвитку міжнародних інтеграційних процесів?
4. Визначте основні риси зони преференційної торгівлі.
5. Якими ознаками характеризується зона вільної торгівлі?
6. Дайте характеристику митному союзу як етапу міжнародної економічної інтеграції.
7. Визначте основні риси спільного ринку.
8. Якими ознаками характеризується економічний і валютний союз?

9. Охарактеризуйте позитивні й негативні ефекти від економічної інтеграції.
 10. Визначте основні етапи формування Європейського Союзу.
 11. Якими є основні цілі та напрями функціонування ЄС?
 12. Які етапи включає поглиблення економічного і валютного союзу ЄС у відповідності з Маастрихтським договором?
 13. Визначте цілі та функції НАФТА.
 14. Які основні моделі інтеграції існують у Латинській Америці?
 15. Визначте цілі та функції АСЕАН.
 16. В чому полягають особливості АТЕС?
 17. Визначте специфічні риси африканських інтеграційних процесів.
- ЛІТЕРАТУРА: [1, 2, 6, 9, 10, 13, 14, 17, 18, 21, 23]

Тема 14 Міжнародні економічні організації у багатосторонньому економічному співробітництві і регулюванні міжнародних економічних відносин

Поняття «міжнародні економічні організації» (МЕО). Роль МЕО в системі МЕВ. МЕО як вияв тенденції багатостороннього економічного співробітництва. Головні функції, принципи і методи діяльності МЕО, механізм управління, фінансові кошти. Участь країн у МЕО як одна з форм реалізації їх суверенітету. Сучасна система МЕО, їх класифікація.

Економічна діяльність ООН, її рівні. Система головних органів ООН. Генеральна Асамблея. Економічна і соціальна рада ООН (ЕКОСОП). Програми ООН. Регіональні комісії ООН з соціальних і економічних питань.

МЕО поза системою ООН. Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР). «Велика вісімка».

Група Світового банку, мета створення, функції, структура. Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР). Міжнародна фінансова корпорація (МФК). Міжнародна асоціація розвитку (МАР). Багатостороннє інвестиційно-гарантійне агентство (БАГІ).

Міжнародний валютний фонд (МВФ) як одна з головних фінансових організацій: компетенція, фінансові кошти, організаційна структура, особливості кредитної діяльності. Фонди МВФ. Програми МВФ в Україні.

Банк міжнародних розрахунків (БМР) у системі регулювання валютно-кредитних відносин. Група десяти («Паризький клуб»). Лондонський клуб.

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). Головні напрями діяльності ЄБРР в Україні.

Європейський інвестиційний банк (ЄІБ), особливості його діяльності.

Регіональні банки реконструкції та розвитку в Африці, Азії, Латинській Америці, їх роль у економічному розвитку країн, що розвиваються.

Міждержавні загальноекономічні та політичні організації країн, що розвиваються. Організація американських держав (ОАД). Організація африканської єдності (ОАЄ) та її правонаступник Африканський союз (АС). Організація «Ісламська конференція» (ОГК). Ліга арабських держав (ЛАД).

Основні поняття теми

Економічна і соціальна рада (ЕКОСОП) є важливішим органом ООН, що відповідає за економічні, соціальні, культурні та гуманітарні аспекти політики ООН.

Міжнародні валютно-кредитні і фінансові організації (міжнародні фінансові організації) — це економічні організації, створені на основі міждержавних угод для регулювання міжнародних валютних і фінансово-кредитних відносин з метою стабілізації світової економіки.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) являє собою міжнародну фінансову організацію, яка має статус спеціалізованого закладу Організації Об'єднаних Націй (ООН). За статутом, метою МВФ є сприяння міжнародному валютному співробітництву та стабілізації валют, створення багатосторонньої системи платежів і розрахунків, підтримання рівноваги платіжних балансів країн-членів Фонду. МВФ виступає інституційною основою світової валютної системи.

Міжнародна організація праці (МОП) була створена в 1919 році відповідно до Версальського договору. Місце знаходження – Женева (Швейцарія). Членами її є більш 170 країн. Як спеціалізована установа з 1946 р. входить у систему ООН. Основними цілями МОП є:

- забезпечення повної зайнятості і зростання рівня життя;
- заохочення економічних і соціальних програм;
- дотримання основних прав людини;
- охорона життя і здоров'я трудящих;
- регулювання міграції населення.

Світовий банк – це Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) і його філії: Міжнародна фінансова корпорація (МФК), Міжнародна асоціація розвитку (МАР) і Багатостороннє агентство гарантування інвестицій (БАГІ).

Європейський банк реконструкції і розвитку – банк, який був створений для сприяння економічним реформам у країнах Східної Європи та СРСР.

Світова організація торгівлі була створена згідно рішення Уругвайського раунду багатосторонніх торговельних переговорів і почала діяти з 1995 р. Вона є наступницею Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ – General Agreement on Tariffs and Trade GATT). Головними задачами СОТ є лібералізація

міжнародної торгівлі, забезпечення її справедливості та передбачуваності, сприяння економічному зростанню та підвищенню економічного добробуту людей.

Комісія Організації Об'єднаних націй з прав міжнародної торгівлі - ЮНСИТРАЛ (United Nations Commission on International Trade Law - UNCITRAL) заснована в 1966 році. Вона є головним правовим органом ООН у галузі прав міжнародної торгівлі.

Організація країн - експортерів нафти - ОПЕК (Organization of the Petroleum Exporting Countries – OPEC) утворена в 1960 р. її заснували країни, що належать переважно до регіону Перської затоки, який має найбільші розвідані поклади нафти у світі (Іран, Ірак, Кувейт, Саудівська Аравія), а також Лівія й Венесуела. Згодом до організації приєдналися Алжир, Габон, Індонезія, Катар, Нігерія, Об'єднані Арабські Емірати.

Питання для самоконтролю

1. Визначте основні економічні інститути ООН?
2. Роль і значення ООН у регулюванні соціально-економічних процесів у світі?
3. Назвіть міжнародні економічні організації, що регулюють процеси міжнародної торгівлі.
4. Основні завдання Світової організації торгівлі?
5. Функції Міжнародної торговельної палати? Її значення у розвитку міжнародної торгівлі.
6. Охарактеризуйте міжнародні організації, що входять до групи Всесвітнього банку?
7. Мета і функції Міжнародного валютного фонду.
8. Назвіть основні функції Міжнародної організації праці?
9. Охарактеризуйте основні напрями діяльності ЄБРР в Україні.
10. Мета і функції створення Організації країн - експортерів нафти.
11. Роль Лондонського і Паризького клубів у подоланні кризи заборгованості у світі.

ЛІТЕРАТУРА: [1, 2, 6, 9, 10, 13, 14, 16, 22]

Тема 15 Проблеми інтеграції України до системи світогосподарських зв'язків

Необхідність і значення інтеграції України до СГ і МЄВ. Передумови входження України до світового економічного простору. Проблеми економічної безпеки. Трансформація структури зовнішньої торгівлі. Реалізація конкурентних переваг. Україна в міжнародних інвестиційних відносинах.

Стабілізація виробництва та його структурна перебудова, залучення іноземних інвестицій. Створення конкурентного середовища. Досягнення експортно-імпоротної збалансованості. Зменшення рівня бартерного обміну.

Національні економічні інтереси України у сфері МЕН: регіональні, субрегіональні і локальні. Головні напрями розвитку МЕН: розвиток двосторонніх міжнародних відносин, розширення участі у європейському регіональному співробітництві, співробітництво в межах СНД, членство в міжнародних організаціях. Пріоритети України в регіональному співробітництві. Проблеми співробітництва з ЄС. Нові регіональні напрями зовнішньоекономічних зв'язків України. Україна - член СОТ: зовнішні детермінанти економічного розвитку країни. Переваги та загрози лібералізації внутрішнього ринку та зовнішньої торгівлі.

Основні поняття теми

У Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» визначається, що суб'єктами МЕН в Україні є:

а) фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності – України, громадяни республік колишнього СРСР, іноземні громадяни й особи без громадянства, що мають громадянську правоздатність і дієздатність відповідно до законів України і які постійно проживають на території України;

б) юридичні особи, зареєстровані як такі в Україні і що мають постійне місцезнаходження на території України, у тому числі юридичні особи, майно і/або капітал яких знаходяться цілком у власності іноземних суб'єктів господарської діяльності;

в) об'єднання фізичних, юридичних і фізичних та юридичних осіб, що не є юридичними особами відповідно до законів України, але мають постійне місцезнаходження на території України, яким цивільно-правовими законами України не заборонено здійснювати господарську діяльність;

г) структурні одиниці суб'єктів господарської діяльності республік колишнього СРСР, іноземних суб'єктів господарської діяльності, що не є юридичними особами відповідно до законів України (філії, відділення), але мають постійне місцезнаходження на території України;

д) спільні підприємства при участі суб'єктів господарської діяльності, зареєстровані як такі в Україні і що мають постійне місцезнаходження на території України.

Усі суб'єкти МЕН України мають право відкривати свої представництва на території інших держав відповідно до їх законодавства.

Питання для самоконтролю

1. Напрями інтеграції України у світове господарство.
2. Охарактеризуйте основні статті експорту України.
3. Охарактеризуйте основні статті імпорту України.
4. Визначте основні напрями забезпечення зовнішньоекономічної безпеки країни.
5. Україна у міжнародних економічних рейтингах.
6. Охарактеризуйте платіжний баланс країни. Основні напрями його збалансування.
7. Участь України у міжнародних інвестиційних процесах.
8. Проблеми зовнішньої заборгованості країни.
9. Участь України у економічному регіональному співробітництві.
10. Етапи інтеграції України у Європейський Союз.
11. Участь України у міжнародних економічних організаціях.

ЛІТЕРАТУРА: [1, 2, 5, 6, 7, 10, 11, 13, 14, 18, 21, 22, 23]

Тема 16 Економічна єдність світу і глобальні проблеми міжнародних економічних відносин

Формування економічної єдності світу. Поглиблення інтернаціоналізації СГ. Роль НТР у зближенні якісних характеристик сучасного виробництва.

Глобалізація економічного розвитку і роль МЕВ у налагодженні зв'язків національних економік зі світовим господарством, формуванні елементів глобальної економіки. Світова економічна рівновага, механізм її регулювання. Рушійні сили й особливості сучасної економічної глобалізації, її головні форми. Моделі економічного розвитку. Глобальні інвестиційні цикли.

Глобальні проблеми СГ і МЕВ. Міжнародні економічні аспекти вирішення екологічних проблем. Шляхи вирішення глобальної продовольчої проблеми. Глобальна енергетична проблема. Міжнародний тероризм у контексті безпеки світової спільноти. Координація міжнародної економічної політики.

Основні поняття теми

Основні ознаки процесу глобалізації:

- взаємозалежність національних економік та їхнє взаємопроникнення, формування міжнародних виробничих комплексів поза національними кордонами;

- фінансова глобалізація – зростаюча фінансова єдність та взаємозалежність фінансово-економічних систем країн світу;

- послаблення можливостей національних держав щодо формування незалежної економічної політики;
- розширення масштабів обміну та інтенсифікація процесів руху товарів, капіталів, трудових ресурсів;
- створення інституцій міждержавного, міжнародного регулювання глобальних проблем;
- тяжіння світової економіки до єдиних стандартів, цінностей, принципів функціонування.

Глобальні проблеми – це особливий рядок соціальних явищ і процесів у сучасному світі, які за масштабами і значущістю вирізняються загальнопланетарним характером, пов'язані з життєвими інтересами народів світу і можуть бути вирішені шляхом взаємодії усіх країн світу.

Питання для самоконтролю

1. Поясніть, якими рушійними силами зумовлена активізація процесу глобалізації розвитку сучасної цивілізації.
2. У чому полягають найбільш загрозливі наслідки глобалізації?
3. Розкрийте основні переваги, що несе з собою процес глобалізації.
4. У чому полягає сутність глобальних проблем людства?
5. Охарактеризуйте існуючі класифікації глобальних проблем людства.
6. Розкрийте роль ООН у вирішенні глобальних проблем людства.

ЛІТЕРАТУРА: [1, 3, 8, 9, 10, 13, 19, 20, 22]

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Задача 1

Економіка країни А характеризується такими макроекономічними показниками (млрд. євро):

Непрямі податки на бізнес	11
Заробітна плата	382
Доходи, одержані за кордоном	12
Відсотки за державними облігаціями	19
Орендна плата	24
Доходи від власності	63
Експорт	57
Вартість спожитого капіталу	17
Державні закупівлі товарів і послуг	105
Дивіденди	18
Нерозподілений прибуток корпорацій	4
Процентні платежі	25
Валові інвестиції	76
Трансферні платежі	16
Витрати на особисте споживання	325
Імпорт	10
Особисті податки	41
Податок на прибуток корпорацій	9
Внески на соціальне страхування	43
Доходи, отримані іноземцями	8

Визначте:

1. ВВП (двома способами: за витратами, за доходами).
2. ВВП.
3. ЧНП.
4. НД.
5. Особистий дохід.
6. Наявний особистий дохід.
7. Особисті заощадження.
8. Сальдо торгового балансу.
9. Чисті інвестиції.

Задача 2

У таблиці 1 частково представлені річні дані про спеціалізацію і торгівлю двох країн. Крива виробничих можливостей є відрізком прямої.

Заповнити пусті клітинки таблиці 1.

Таблиця 1 – Таблиця спеціалізації країн

Показники	Країна, спеціалізація			
	Вірменія		Грузія	
	Вовна	Бавовна	Вовна	Бавовна
Випуск і споживання до спеціалізації		300	224	
Випуск після спеціалізації	66	390		0
Експорт				
Імпорт				
Споживання в результаті спеціалізації і	121		225	80
Виграш від споживання	1			10

Задача 3

У країні «А» функції вітчизняного попиту та пропозиції на пральні машини задані рівняннями:

$$Q_d = 8 - P;$$

$$Q_s = P - 1,$$

де, P - ціна, тис дол., Q - обсяг виробництва, тис од.

Іноземні фірми можуть поставляти на ринок «А» необмежену кількість пральних машин за світовою ціною 2 000 дол.

Визначити:

1) внутрішню рівноважну ціну й рівноважний обсяг за умови закритої економіки;

2) внутрішнє споживання й внутрішнє виробництво в умовах відкритої економіки;

3) величину субсидії, яку уряд «А» має надати вітчизняним виробникам, щоб витиснути імпорт.

Задача 4

Дві країни А і Б незалежно одна від одної виробляють і споживають один і той самий товар Х. Якою буде ціна товару Х в умовах вільної торгівлі між країнами А і Б? Яка з країн буде виступати експортером товару Х і який обсяг експорту (в натуральних одиницях)? Характеристику ринків в країнах А і Б наведено в таблиці 2. (D – попит; S – пропозиція; P - ціна)

Таблиця 2 – Дані для розрахунку

Показник	Країна А					Країна Б				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
P										
D	100	80	60	40	20	55	45	35	25	15
S	10	25	40	55	70	40	50	60	70	80

Задача 5

Розвиток економіки умовних країн А та Б характеризується такими даними:

Таблиця 3 – Дані для розрахунку

Країна	Витрати на виробництво 1 т, год	
	хліба	крупя
А	16	10
Б	8	20

Визначити:

- 1) абсолютні переваги;
- 2) порівняльні переваги;
- 3) напрямок спеціалізації в умовах міжнародної торгівлі;
- 4) вигоди від обміну 75 т хліба на 60 т крупя.

Задача 6

Уряд України одержав іноземну позику у розмірі 1 млрд. дол за річною ставкою 8%. Ці засоби вкладаються в інвестиційні проекти, що дозволяють одержати щорічний приріст ВВП у розмірі 300 млн. дол протягом декількох наступних років. Розрахуйте:

- а) на яку величину збільшиться державний борг?
- б) чи виросте чистий борговий тягар, що накладається на громадян країни?
- в) через скільки років країна зможе погасити цей борг?

Задача 7

Визначте економічні ефекти для споживачів, виробників, державного бюджету і країни в цілому від запровадження тарифного мита, якщо при цьому ціна товару на внутрішньому ринку країни перевищує світову на 74 грн, споживання зменшиться 12000 до 8000 тис. шт. на рік, а вітчизняне виробництво зросте з 3000 до 6400 тис. шт. на рік.

Задача 8

Подається список зовнішньоекономічних операцій між країною А і іншими країнами:

- Купівля резидентами країни А цінних паперів іноземних фірм – 50 млн. дол;
- Імпорт товарів і послуг в країну А – 100 млн. дол;
- Експорт товарів і послуг з країни А – 120 млн. дол;
- Грошові перекази з інших країн в країну А – 30 млн. дол;
- Продаж цінних паперів фірм країни А іноземцям – 60 млн. дол;
- Імпорт золота в країну А – 60 млн. дол;
- Скласти платіжний баланс країни А.

Задача 9

Яка з трьох закордонних фірм-імпортерів прохолодних напоїв у дану країну може бути звинувачена в демпінгу на її внутрішній ринок?

Таблиця 4 – Дані для розрахунку

Показник	Фірма 1	Фірма 2	Фірма 3
Середні витрати виробництва в розрахунку на одиницю продукції (в дол)	10	10	10
Ціна напоїв на внутрішніх ринках фірм-імпортерів (в дол)	10	12	9
Експортна ціна напоїв (в дол)	11	11	10,5
Ціна напоїв, вироблених імпортозамінними фірмами в даній країні (в дол)	12	13	11

Завдання 10

У країні А з використанням одиниці ресурсів може бути вироблено 40 одиниць товару X або 360 одиниць товару Y. В країні B – 75 одиниць товару X, або 150 одиниць товару Y. Визначте відносні ціни на товари й спеціалізацію країн. Встановіть межі коливання світової ціни на товари. Накресліть криві виробничих і торговельних можливостей для країн, якщо країна А має 8 одиниць ресурсів, а країна B – 10 одиниць ресурсів. На світовому ринку одиниця товару X обмінюється на 3 одиниці товару Y.

Завдання 11

Ринок праці в країні А характеризують наступні показники :

- 1) функція попиту на працю має вигляд $D = 100 - 5*w$;
- 2) функція пропозиції праці має таке вираження $S = 70 - 3*w$.
- 3) Для ринку праці країни B характерні такі показники:
- 4) функція попиту на працю має вигляд $D'' = 120 - 3*w$;
- 5) функція пропозиції праці має таке вираження $S'' = 40 + 5*w$.

Визначити: обсяги зайнятості, рівень заробітної плати в обох країнах (w), потенційний напрямок міграції робочої сили, зміни характеристики ринку праці за умов зростання рівноважної погодинної ставки заробітної плати на один долар.

Завдання 12

Які з наведених прикладів вкладення капіталу можливо вважати прямими закордонними інвестиціями:

- 1) австралійський інвестиційний фонд придбав казначейські векселі Міністерства фінансів США на суму 100 млн. дол США;
- 2) німецька автомобільна компанія придбала акції англійської автомобільної фірми на суму 20 млн. дол США; загальна вартість акцій цієї фірми складає 300 млн. дол США;
- 3) англійська і французька компанія створили в Мадриді спільне підприємство з рівними частками в уставному капіталі;
- 4) відома американська фірма «Локхід» придбала в акції каліфорнійської компанії по виробництву хімічної продукції на суму 160 млн. дол. США; загальна вартість акцій компанії складає 340 млн. дол США.

Обґрунтуйте відповідь.

Завдання 13

В Україні товар коштує 1400 грн, у США – 300 дол. З'ясуйте рівень реального валютного курсу, якщо номінально: 1 дол - 11,25 грн. Якій країні вигідно експортувати товар за таких умов?

Завдання 14

В Україні товар коштує 2200 грн, у США – 230 дол. З'ясуйте рівень реального валютного курсу, якщо номінально: 1 дол - 11,75 грн. Якій країні вигідно експортувати товар за таких умов?

Завдання 15

У відкритій економіці фірми розраховуються з сімейними господарствами за спожиті ресурси, сплачуючи їм 920 млн. дол. Домогосподарства витрачають на споживання 680 млн. дол і заощаджують 130 млн. дол. Фірми перераховують в інвестиційний фонд 60 млн. дол і одержують інвестиції в обсязі 240 млн. дол. Країна експортує продукції на суму 140 млн. дол, експортує – 145 млн. дол, перераховує за кордон інвестиції в обсязі 60 млн. дол, одержує з-за кордону інвестиції в обсязі 45 млн. дол, проміжне споживання складає 300 млн. дол. Визначте сальдо платіжного балансу та ймовірну макроекономічну політику уряду.

Ситуаційні питання

1. Охарактеризуйте основні напрямки розвитку міжнародної торгівлі для країн з перехідною економікою, країн, що розвиваються, «нових індустріальних країн»?
2. Обґрунтуйте, чому останніми роками в світі надається перевага нетарифним методам регулювання міжнародної торгівлі.
3. Для України частка боргу у ВВП сьогодні не перевищує 50 %. Але спостерігається стійка тенденція її зростання. Визначте, виходячи з цього, яку з програм подолання кризи доцільніше проводити українському уряду.
4. Окресліть пріоритети української міграційної політики. Які труднощі виникають у процесі її реалізації?
5. Якщо США запроваджує зовнішньоторговельні обмеження, чи подорожчає американський долар на валютних ринках? Чому?
6. Поясніть твердження, що при зростанні курсу національної валюти в реальному вираженні по відношенню до іноземних валют експортери втрачають і, навпаки, при падінні курсу національної валюти у реальному вираженні до іноземних валют експортери виграють значні економічні переваги.
7. Який вплив на внутрішню і зовнішню рівновагу має збільшення попиту на гроші в країні в умовах гнучкого валютного курсу? Яке значення при цьому буде мати ступінь мобільності капіталу?
8. З яких причин економічна інтеграція в більшості випадків викликає зростання добробуту країн, що інтегруються?
9. Які, на вашу думку, фактори інтеграційного процесу в Європі є сприятливими, а які несприятливими для України?
10. Визначте можливу участь України у вирішенні глобальних проблем людства.

ЛІТЕРАТУРА: [1, 2, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 14, 16, 17, 21, 23].

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Загальні рекомендації

Контрольна робота складається з 10 варіантів теоретичних питань, на які необхідно дати розгорнуті й ґрунтовні відповіді. Номер варіанта теоретичного питання студенти обирають відповідно до останньої цифри номера залікової книжки. Номеру залікової книжки студента, який закінчується на нуль(наприклад №123 06 00), відповідає варіант № 10.

При виконанні теоретичної частини бажано скласти план відповіді, який навести після питання даного варіанту. Відповідь закінчують висновками.

Наприкінці контрольної роботи потрібно навести список посилань.

З вимогами щодо оформлення контрольної роботи можна ознайомитися у Методичних вказівках щодо оформлення контрольних, курсових і дипломних робіт (для студентів заочної форми навчання та другої вищої освіти спеціальностей 6.050100 – «Економіка підприємства», 6.050100 – «Облік і аудит», 6.050200 - «Менеджмент організацій») / Укл.: А. В. Ковалевська, Н. І. Склярук – Харків: ХНАМГ, 2008. – 28 с.

Приклад плану відповіді на теоретичне питання:

Варіант 11 Шляхи інтеграції України у світове господарство

План відповіді

1. Механізм зовнішньоекономічної діяльності України: сутність та принципи формування.
2. Основні форми економічного співробітництва країн світу.
3. Сучасний стан зовнішньоекономічних зв'язків України. Структура експорту.
4. Проблеми й перспективи розвитку міжнародних економічних відносин України.

При складанні плану відповіді студент може використати ключові поняття, наведені після кожного питання.

ВАРІАНТИ ЗАВДАНЬ: ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

Варіант 1 СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Світове господарство як об'єкт міжнародних економічних відносин. Національні й світове господарства, їх взаємодія. Етапи розвитку, закономірності та особливості розвитку світового господарства. Структура світового господарства. Макроекономічні показники розвитку національних та світового господарств.

Процес інтернаціоналізації виробництва. Міжнародний поділ праці, умови й фактори його розвитку. Основні типи міжнародного поділу праці. Способи залучення національних господарств до світової системи поділу праці. Глобалізація та економічний раціоналізм.

Варіант 2 СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Сутність міжнародних економічних відносин. Міжнародні економічні відносини як основна частина міжнародних відносин. Особливості та тенденції розвитку сучасних міжнародних економічних відносин.

Форми міжнародних економічних відносин. Міжнародна торгівля. Міжнародний рух капіталу. Міжнародна міграція робочої сили. Світова валютна система та міжнародні розрахунки. Загальна характеристика і взаємозв'язок форм міжнародних економічних відносин.

Об'єкт і головні суб'єкти міжнародних економічних відносин (фізичні особи, об'єднання; держави, міжнародні організації). Особливості держави як суб'єкта міжнародних економічних відносин. Організаційно-правові форми юридичних осіб у міжнародній господарській практиці. ТНК як специфічні суб'єкти міжнародних економічних відносин. Суб'єкти міжнародних економічних відносин України.

Варіант 3 СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ТОРГІВЛІ

Масштаб, структура, динаміка й тенденції розвитку міжнародної торгівлі. Формування та особливості світового ринку товарів та послуг. Конкуренція на світових товарних ринках. Міжнародні товарні класифікації. Товарна номенклатура зовнішньоекономічної діяльності. Гармонізована система опису і кодування товарів.

Принципи, суть і рівні регулювання міжнародних торгових відносин. Суть і сучасні форми протекціонізму. Тарифне і нетарифне регулювання міжнародних торгово-економічних відносин. Теорія оптимального митного тарифу. Мито та митний тариф. Демпінг і антидемпінгові процедури в міжнародній торгівлі. Митні формальності та технічні бар'єри.

Стимулювання експорту. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ/СОТ) та її роль у розвитку міжнародної торгівлі. Україна і СОТ. Конференція ООН з торгівлі й розвитку (ЮНКТАД).

Особливості торгово-економічних відносин розвинених країн і країн, що розвиваються. Україна на світовому ринку товарів та послуг.

Варіант 4 ФОРМИ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН:

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ

Зовнішня, міжнародна й світова торгівля. Місце міжнародної торгівлі в міжнародних економічних відносинах. Показники масштабів, структури, динаміки й результативності міжнародної торгівлі. Види міжнародної торгівлі. Торгівля товарами й послугами. Торгівля сировинними й сільськогосподарськими товарами; промисловими товарами; машинами й обладнанням. Форми сучасної міжнародної торгівлі. Традиційна торгівля, торгівля у межах кооперації, зустрічна торгівля. Способи міжнародної торгівлі. Торгівля безпосередня і через посередників. Біржова торгівля, міжнародні аукціони й тендери (торги).

Ціноутворення у міжнародній торгівлі. Систематизація цін за: умовами розрахунків, стану ринку, повнотою обліку витрат, ступенем фіксації, специфікою товарів та рівнем інформаційної відкритості, формування фактурної ціни. Індикативні ціни. Цінові скидки. Базисні умови поставки.

Варіант 5 ФОРМИ МЕВ: МІЖНАРОДНИЙ РУХ КАПІТАЛІВ

Сутність та мотивація міжнародного руху капіталу. Мета й форми експорту капіталу. Наслідки вивозу капіталу для країн-експортерів та країн-імпортерів. Підприємницький і позичковий капітал. Прямі та портфельні інвестиції. Міжнародна технічна допомога. Критерії вибору країни для інвестування. Масштаби, структура, динаміка, напрямки та особливості руху капіталу в сучасних умовах.

Формування і розвиток світового ринку капіталу. Функціональна структура світового ринку позичкового капіталу: світовий грошовий ринок та світовий ринок капіталів, світовий фінансовий ринок. Географічна структура світового ринку капіталу. Інституціональна структура ринку позичкового капіталу. Транснаціональні банки, фінансові компанії, фондові біржі. Валютна структура світового ринку капіталів. Євроринок.

Україна у процесах міжнародного руху капіталу.

Варіант 6 ФОРМИ МЕВ: МІЖНАРОДНА МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ

Міграція населення та міграція робочої сили. Сутність та причини міжнародної міграції робочої сили. Види міжнародної міграції: кінцева, тимчасова, сезонна, маятникова; добровільна та примусова; легальна та нелегальна; робочих та спеціалістів. «Втеча розумів», його причини, напрямки, кількісна та якісна оцінка. Соціальні аспекти міжнародної міграції робочої сили. Етапи, структура, масштаби та основні напрямки сучасних міграційних процесів. Особливості формування та розвитку світового ринку праці.

Регулювання міжнародних міграційних процесів. Адміністративно-правове та економічне регулювання. Одностороннє, дво- та багатостороннє, у рамках інтеграційних угруповань. Роль міжнародних організацій в регулюванні міграційних процесів. Міжнародна організація праці (МОП), її завдання, структура, напрямки діяльності. Особливості державного регулювання міграційних процесів. Україна в світових міграційних процесах.

Варіант 7 СВІТОВА ВАЛЮТНА СИСТЕМА

Сутність, завдання та функції світової валютної системи. Основні елементи світової валютної системи. Національні, міжнародні (регіональні) та світові валютні системи. Еволюція світової валютної системи. Паризька, Генуезька, Бреттон-Вудська та Ямайська валютні системи. Система золотого стандарту. Регіональна валютна система Європейського Союзу. Особливості валютних відносин країн, що розвиваються.

Варіант 8 ФОРМИ МЕВ: МІЖНАРОДНІ ВАЛЮТНІ ВІДНОСИНИ

Поняття валюти та її види. Конвертованість валюти. Вільно конвертована, частково конвертована та неконвертована валюти. Внутрішня та зовнішня конвертованість. Резервна (ключова) валюта. Скасування валютних обмежень та запровадження оборотності валют. Проблема конвертованості національної валюти України та шляхи її вирішення.

Валютний паритет, валютний курс та його роль в міжнародних економічних відносинах. Котирування валют.

Торгівля валютою і валютні ризики. Міжнародне регулювання валютних відносин.

Варіант 9 СУТНІСТЬ ТА ФОРМИ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Поняття й особливості міжнародної економічної інтеграції. Інтеграція як відносини і як процес. Мікро- і макроінтеграція. Горизонтальна й вертикальна мікроінтеграція. Макроінтеграція й економічний регіоналізм. Передумови та умови становлення міжнародної економічної інтеграції як якісно нового рівня міжнародних економічних відносин.

Форми регіональної економічної інтеграції. Зони преференційної та вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний та політичний союзи. Шляхи формування міжнародних економічних інтеграційних угруповань (комплексів). Сучасні особливості регіональної економічної інтеграції. Проблеми та перспективи світової (глобальної) інтеграції.

Варіант 10 ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ В СУЧАСНУ СВІТОГОСПОДАРСЬКУ СИСТЕМУ (остання цифра залікової книжки – нуль)

Об'єктивна необхідність і умови інтеграції України в сучасну систему світогосподарських зв'язків. Політико-правові, економічні, соціально-культурні та інфраструктурні передумови інтеграції. Потенціал та інтеграційні можливості транснаціоналізації господарських зв'язків.

Формування інтеграційних пріоритетів України. Особливості, напрямки та шляхи інтеграції. Особливості участі України в європейських регіональних та субрегіональних угрупованнях. Політика України стосовно ЄС та етапи її реалізації.

ВАРІАНТИ ЗАВДАНЬ: ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

Задача 1

Дві країни А і Б незалежно одна від одної виробляють і споживають один і той самий товар Х. Якою буде ціна товару Х в умовах вільної торгівлі між країнами А і Б? Яка з країн буде виступати експортером товару Х і який обсяг експорту (в натуральних одиницях)? Характеристику ринків в країнах А і Б наведено в таблицях (D – попит; S – пропозиція; P - ціна).

ВАРІАНТ 1

Показник	Країна А					Країна Б				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
P										
D	70	60	50	40	30	60	50	40	30	20
S	10	20	30	40	50	50	60	70	80	90

ВАРІАНТ 2

Показник	Країна А					Країна Б				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
P										
D	80	70	60	50	40	60	50	40	30	20
S	15	25	35	45	55	50	60	70	80	90

ВАРІАНТ 3

Показник	Країна А					Країна Б				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
P										
D	70	60	50	40	30	62	52	42	32	22
S	10	20	30	40	50	50	60	70	80	90

ВАРІАНТ 4

Показник	Країна А					Країна Б				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
P	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
D	75	65	55	45	35	60	50	40	30	20
S	10	20	30	40	50	52	62	72	82	92

ВАРІАНТ 5

Показник	Країна А					Країна Б				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
P	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
D	70	60	50	40	30	60	50	40	30	20
S	10	20	30	40	50	50	60	70	80	90

ВАРІАНТ 6

Показник	Країна А					Країна Б				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
P	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
D	70	60	50	40	30	60	50	40	30	20
S	5	10	15	20	25	52	56	60	64	70

ВАРІАНТ 7

Показник	Країна А					Країна Б				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
P	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
D	70	60	50	40	30	58	55	53	50	47
S	10	20	30	40	50	50	60	70	80	90

ВАРІАНТ 8

Показник	Країна А					Країна Б				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
P	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
D	80	70	60	50	40	60	50	40	30	20
S	10	20	30	40	50	55	60	65	70	75

ВАРІАНТ 9

Показник	Країна А					Країна Б				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
P										
D	85	75	65	55	45	60	50	40	30	20
S	10	20	30	40	50	52	60	68	76	84

ВАРІАНТ 10

Показник	Країна А					Країна Б				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
P										
D	100	90	80	70	60	70	65	60	55	50
S	10	20	30	40	50	50	60	70	80	90

Задача 2

Обсяг вітчизняного експорту складає X млрд. грн., обсяг імпорту – Y млрд. грн. Обсяг експорту всіх зарубіжних країн складає 5750 млрд. грн, обсяг імпорту – Z млрд. грн. Розрахуйте світовий торговельний оборот кожного з регіонів, їх частку в світовому торговельному обороті, сальдо торговельного балансу кожної з країн.

Таблиця 5 – Вихідні дані

Варіант	експорт X , млрд. грн	імпорт Y , млрд. грн	імпорт Z , млрд. грн
1	56	52	5680
2	55	54	5970
3	52	50	5469
4	53	53	5430
5	53	43	5680
6	56	51	5740
7	57	51	5630
8	52	50	5850
9	52	58	5580
10	58	53	5450

Задача 3

Визначте економічні ефекти для споживачів, виробників, державного бюджету і країни в цілому від запровадження тарифного мита, якщо при цьому ціна товару на внутрішньому ринку країни перевищує світову на H грн,

споживання зменшиться з $D1$ до $D2$ тис. штук на рік, а вітчизняне виробництво зросте з $S1$ до $S2$ тис. штук на рік.

Таблиця 6 – Вихідні дані

Варіант	$D1,$ тис. шт	$D2,$ тис. шт	$S1,$ тис. шт	$S2,$ тис. шт	$H,$ грн
1	8000	5000	2000	4000	50
2	8000	6000	3000	4500	60
3	10000	6000	2000	3000	60
4	12000	6000	2500	4000	40
5	7000	4000	2000	3500	50
6	8000	5000	2500	4000	40
7	8800	6800	3000	4000	50
8	10000	6000	3000	4500	60
9	9000	6000	3500	5000	50
10	8000	6500	4000	5000	60

Задача 4

Ринок праці в країні А характеризують наступні показники :

- функція попиту на працю має вигляд $D = a - 5*w$;
- функція пропозиції праці має таке вираження $S = b + c*w$.

Для ринку праці країни В характерні такі показники:

- функція попиту на працю має вигляд $D'' = 120 - a*w$;

функція пропозиції праці має таке вираження $S'' = 40 + 5*w$.

Визначити: обсяги зайнятості, рівень заробітної плати в обох країнах (w), потенційний напрямок міграції робочої сили, зміни характеристики ринку праці за умов зростання рівноважної погодинної ставки заробітної плати на один долар. Накресліть ситуацію на ринках праці країн.

Таблиця 7 – Вихідні дані

Варіант	a	b	c	a^*
1	100	50	3	4
2	110	60	3	3
3	110	60	4	4
4	100	60	3	4
5	120	70	4	3
6	110	50	4	3
7	120	50	4	3
8	110	40	5	3
9	120	50	3	3
10	120	52	4	4

Задача 5

Автомобільна шина в Україні коштує R дол США, у Польщі – K дол США, у Литві – G дол США (табл. 8). Україна для міжнародного автомобільного ринку є малою країною і її торгівля комплектуючими і автомобілями не впливає на рівень міжнародних цін. Розгляньте наступні ситуації:

1. В Україні вводиться адвалерний митний тариф у розмірі L на імпорт шин. Чи будуть українські резиденти продовжувати імпорт шин? з якої із запропонованих країн?
2. При створенні митного союзу з Литвою буде зберігатися власне виробництво або ж країна буде імпортувати товар (за інших незмінних умов)?
3. Які стандартні ефекти виникають при створенні митного союзу України і Литви за даних умов?
4. Якщо в Україні водитися адвалерний митний тариф не у розмірі L , а в два рази нижче, чи буде Україна продовжувати імпорт шин?
5. Які стандартні ефекти від створення митного союзу виникнуть в цьому випадку?

Таблиця 8 – Вихідні дані

варіант	R дол США	K дол США	G дол США	митний тариф L , %
1	96	70	50	80
2	82	64	50	60
3	84	62	50	100
4	90	80	60	90
5	80	70	60	84
6	86	68	50	68
7	94	72	60	60
8	88	70	50	100
9	96	74	60	90
10	82	70	50	84

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ І ПРИКЛАДИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАДАЧ

Задача 1

Дві країни А і Б незалежно одна від одної виробляють і споживають один і той самий товар Х. Якою буде ціна товару Х в умовах вільної торгівлі між країнами А і Б? Яка з країн буде виступати експортером товару Х і який обсяг експорту (в натуральних одиницях)? Характеристику ринків в країнах А і Б наведено в таблиці 1. (D – попит; S – пропозиція; P - ціна)

ВАРІАНТ

Показник	Країна А					Країна Б				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
D	100	90	80	70	60	65	50	45	40	350
S	30	35	40	45	50	50	60	70	80	90

Для визначення ціни товару в країні А і країні Б необхідно побудувати графічні моделі ринків в декартовій системі координат; Ціна товару P – ордината; обсяги попиту або пропозиції – абсциса. Наприклад, модель ринку для країни А наведена на рисунку 1.

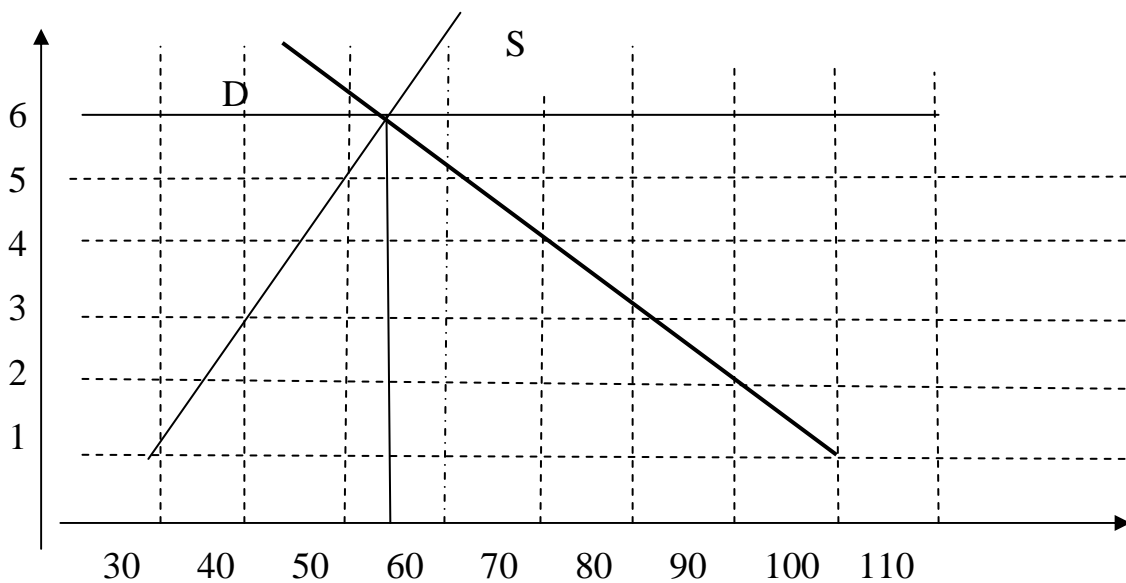

Рисунок 1 – Модель ринку товару X країни А

На ринку країни А ціна товару складає 4 ум. од.; рівноважний обсяг реалізації 55.

Аналогічно будується модель ринку товару X для країни Б.

Експортером товару X на міжнародному ринку виступає та країна, у якій ціна на внутрішньому ринку менша. Відповідно, країна с більшою ціною на товар X буде виступати імпортером товару X.

Задача 2

Обсяг вітчизняного експорту складає 62 млрд. дол, обсяг імпорту – 65 млрд. дол. Обсяг експорту всіх зарубіжних країн складає 6750 млрд. дол, обсяг імпорту – 6550 млрд. дол. Розрахуйте світовий торговельний обіг, торговельний обіг кожного з регіонів, їх частку у світовому торговельному обороті, сальдо торгового балансу кожної з країн.

Методичні рекомендації

Одними з основних кількісних показників зовнішньої країни є торговельний обіг і торговельне сальдо країни.

Торговельний обіг країни – сума вартостей експорту та імпорту країни за певний період часу

$$TO = E + I, \quad (1)$$

де TO – торговельний обіг, млрд. дол.;

E – експорт країни за певний проміжок часу (в основному за рік), млрд. дол.;

I – імпорт країни за певний проміжок часу (в основному за рік), млрд. дол.

Сальдо торгового балансу – це різниця між вартісним обсягом експорту та імпорту товарів окремої країни.

$$CB = E - I, \quad (2)$$

де CB – сальдо торгового балансу, млрд. дол.

Сальдо торгового балансу може бути пасивним, якщо $I > E$, і $CB < 0$, активним, якщо $I < E$, і $CB > 0$. Для будь – якої країни важливим є досягнення активного сальдо торгового балансу.

Для зазначеного прикладу для «Вітчизни» торговий обіг дорівнює 127 млрд. дол, сальдо торгового балансу пасивне, оскільки імпорт країни (65 млрд.дол) перевищує експорт (62 млрд. дол) і дорівнює – 3 млрд. дол.

Світовий торговий обіг є сумою експортів усіх країн світу, тобто

$$TO^{cb} = \sum_{i=1}^n E, \quad (3)$$

де TO^{cb} – світовий торговий обіг, млрд.дол.;

n – кількість країн світу.

Таким чином, торговий обіг світу за даних умов складає 6812 млрд. дол.

Сальдо торгового балансу іншого світу складає 200 млрд. дол.

Частка торгового обігу кожною країни в світовому торговому обігу розраховується як відсоток від світового торгового обігу. Для «Вітчизни» вона буде складати 1,87 %, доля всього іншого світу 96,13%.

Задача 3

Визначте економічні ефекти для споживачів, виробників, державного бюджету і країни в цілому від запровадження тарифного мита, якщо при цьому ціна товару на внутрішньому ринку країни перевищує світову на **20** грн, споживання зменшиться з 10000 до 8000 тис. штук на рік, а вітчизняне виробництво зросте з 5500 до 7000 тис. штук на рік.

Методичні рекомендації

Для вирішення задач такого типу необхідно побудувати графіки, що ілюструють дану ситуацію на внутрішньому ринку країни (рис. 2).

До запровадження тарифного мита обсяги споживання товару в країні склали 10 000 тис. штук на рік. При цьому обсягу внутрішнього виробництва задовольняли потреби в товарі лише на 5 500 тис. штук. Таким чином, обсяги імпорту до впровадження мита склали 4 500 тис. штук товар на рік.

Після запровадження мита імпорт товару скоротиться внаслідок скорочення попиту і збільшення внутрішньої пропозиції і буде складати 1000 тис. штук на рік.

Запровадження тарифного мита призводить до того, що ціна на товар на внутрішньому ринку зростає, споживання товару скорочується, і споживачі змушені витратити на 20 грн. більше на кожну одиницю товару. Втрати споживачів складає площа трапеції, яка включає області (a+b+c+d).

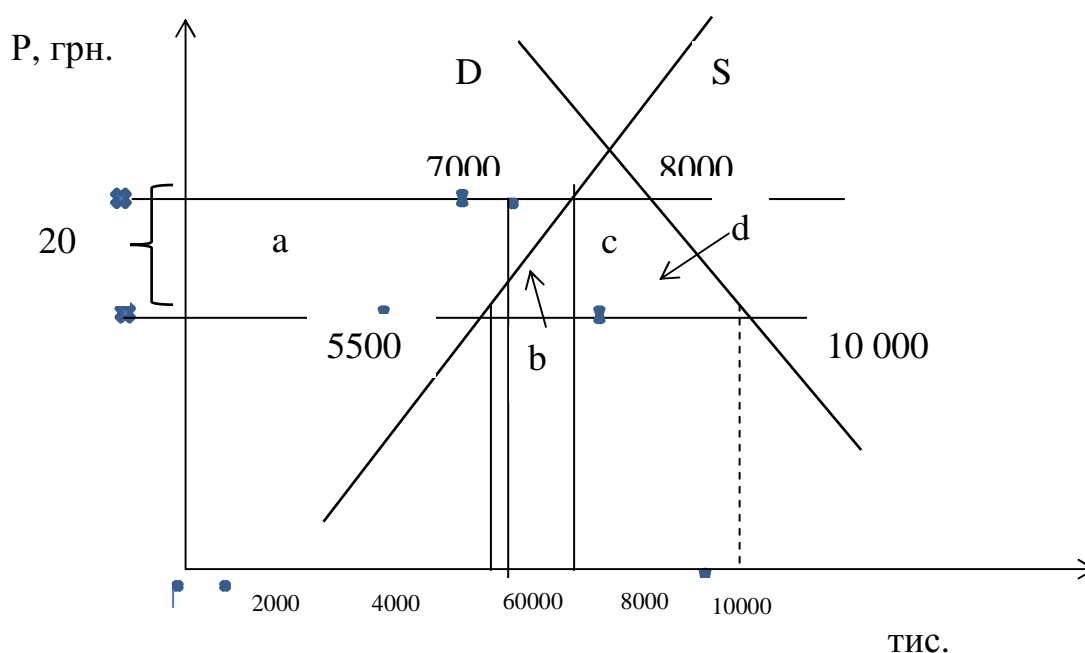

Рисунок 2 – Економічні ефекти від запровадження митного тарифу

Для розрахунку втрат споживачів використаємо формулу розрахунку площі трапеції.

Площа трапеції складає половину суми підстав трапеції, які помножені на її висоту.

$$(a+b+c+d) = \frac{1}{2} * (8000 + 10000) * 20 = 180000 \text{ тис. грн.}$$

Збільшення цін на внутрішньому ринку призводить до зростання внутрішнього виробництва, тобто до виграшу виробників, який кількісно складає площу трапеції (a):

$$(a) = \frac{1}{2} * (5500 + 7000) * 20 = 125000 \text{ тис. грн.}$$

Області b і d є чистими втратами суспільства від запровадження мита. Вони розраховуються як різниця між втратами споживачів і виграшами виробників і державного бюджету.

Тарифне мито є податком на імпорт, область (c), яка є добутком обсягу імпорту і розміру митного тарифу, відображає доходи державного бюджету.

$$(c) = 20 * (8000 - 7000) = 20\,000 \text{ тис. грн.}$$

Чисті втрати суспільства від запровадження митного тарифу складуть:

$$\text{Чисті втрати} = 180\,000 - (125\,000 + 20\,000) = 35\,000 \text{ тис. грн.}$$

Задача 4

Ринок праці в країні А характеризують наступні показники :

- функція попиту на працю має вигляд $D = 140 - 5 * w$;
- функція пропозиції праці має таке вираження $S = 80 + 3 * w$.

Для ринку праці країни В характерні такі показники:

- функція попиту на працю має вигляд $D'' = 100 - 5 * w$;
- функція пропозиції праці має таке вираження $S'' = 40 + 5 * w$.

Визначити: обсяги зайнятості, рівень заробітної плати в обох країнах (w), потенційний напрямок міграції робочої сили, зміни характеристики ринку праці за умов зростання рівноважної погодинної ставки заробітної плати в країні – експортері робочої сили на один долар? Накресліть ситуацію на ринках праці країн.

Методичні рекомендації

Графічно ситуація на ринку праці країни В матиме вигляд (рис. 3).

Щоб знайти рівноважні обсяги зайнятості і рівень заробітної плати в кожній країні, необхідно порівняти попит на працю і її пропозицію ($D = S$) і розв'язати рівняння.

$$140 - 5 * w = 80 + 3 * w$$

$$60 = 8 * w$$

$$w = 7,5 \text{ дол./год.}$$

$$L_h = 102,5 \text{ млн. осіб}$$

в країні В.

$$140 - 5 \cdot w = 40 + 5 \cdot w$$

$$100 = 10 \cdot w$$

$$w' = 10 \text{ дол./год.}$$

$$L_h' = 90 \text{ млн. осіб}$$

Отже, міграція буде відбуватися із країни А у країну В, оскільки заробітна плата там більше.

Якщо в країні А заробітна плата зросте на один долар і буде складати 8,5 дол/год. Тоді обсяги міграції із країни А у країну В буде складати:

$$L_{hl} = (80 + 3 \cdot 8,5) - (140 - 5 \cdot 8,5) = 105,5 - 97,5 = 8 \text{ млн. осіб}$$

Аналогічно відображається ситуація на ринку праці країни В.

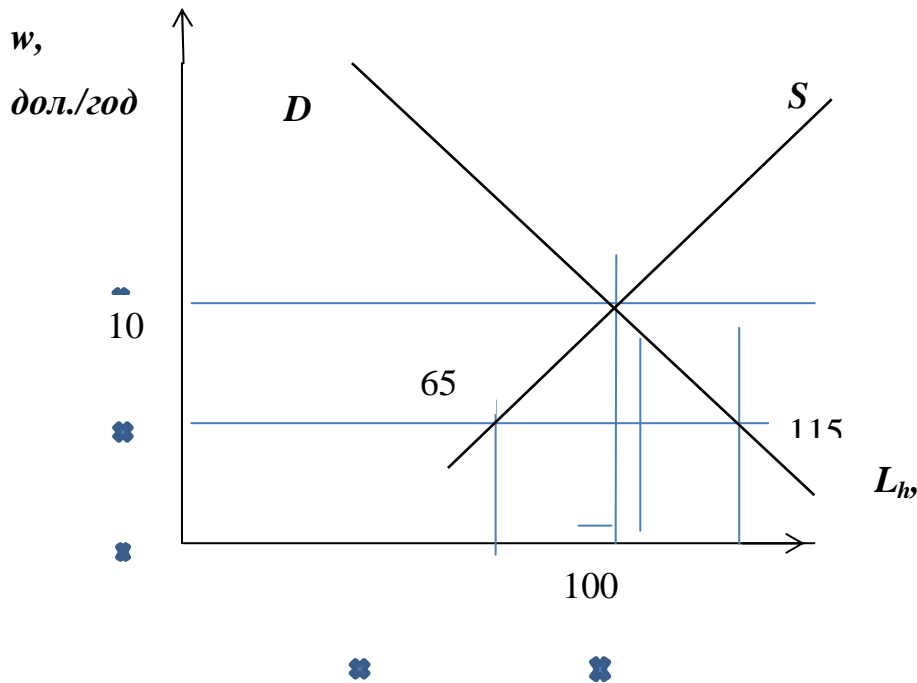

Рисунок 3 - Формування рівноважної погодинної ставки оплати праці в країні А

Задача 5

Автомобільна шина в Україні коштує 90 дол США, у Польщі – 70 дол США, у Литві – 50 дол США. Україна для міжнародного автомобільного ринку є малою країною і її торгівля комплектуючими і автомобілями не впливає на рівень міжнародних цін.

Розгляньте наступні ситуації:

1. В Україні вводиться адвалерний митний тариф у розмірі L на імпорт шин. Чи будуть українські резиденти продовжувати імпорт шин? з якої із запропонованих країн?
2. При створенні митного союзу з Литвою буде зберігатися власне виробництво або ж країна буде імпортувати товар (за інших незмінних умов)?
3. Які стандартні ефекти виникають при створенні митного союзу України і Литви за даних умов?
4. Якщо в Україні водиться адвалерний митний тариф не у розмірі L, а в два рази нижче, чи буде Україна продовжувати імпорт шин?
5. Які стандартні ефекти від створення митного союзу виникнуть в цьому випадку?

Методичні рекомендації

У світовій практиці відомо декілька послідовних етапів інтеграції і відповідних видів інтеграційних об'єднань. Це - зона вільної торгівлі, митний союз, платіжний союз, спільний ринок, економічний союз.

Зона вільної торгівлі передбачає скасування торгових обмежень і мит між країнами-учасниками. В митному союзі відносно третіх країн встановлюється єдине зовнішньоторговельне мито і єдина зовнішньоторговельна політика. В платіжному союзі забезпечується взаємна конвертованість валют і використання єдиної розрахункової грошової одиниці. Спільний ринок передбачає свободу переміщення товарів, праці і капіталу, узгодження економічної політики. В економічному союзі проводиться загальна економічна і валютно-фінансова політика, створюються наддержавні органи управління.

Інтеграція призводить до виникнення в економіці двох видів ефектів - статичних і динамічних. До статичних ефектів відносяться економічні наслідки, що виявляються відразу після створення митного союзу: скорочення адміністративних витрат на утримання митних і прикордонних органів, ефект створення торгівлі і ефект відхилення торгівлі.

Динамічні ефекти - це економічні наслідки, що виявляються після того, як інтеграція набере силу, на пізніших стадіях розвитку. Це, наприклад, конкурентна боротьба виробників країн об'єднання, що веде до обмеження зростання цін, поліпшення якості товарів, створення і впровадження нових технологій [7].

Розв'язання

З врахуванням 100 % адвалерного імпортного тарифу ціни імпортних шин для українських резидентів досягнуть рівня:

- Імпорт з Польщі: $P_{\text{імп1}} = (70 + 70/100 * 100) = 140$ дол США
- Імпорт Литви: $P_{\text{імп2}} = (50 + 50/100 * 100) = 100$ дол США

Дані ціни значно перевищують ціни на внутрішньому ринку. Найвірогідніше при відсутності політичних мотивів українські резиденти відмовляться від імпорту шин з-за кордону.

При створенні митного союзу з Литвою українські резиденти матимуть можливість імпортувати (за інших рівних умов) шини за ціною 50 дол США за одиницю. При цьому виникнути можливість відмовити як внутрішнього виробництва, так і від імпорту з Польщі.

При створенні митного союзу Україна-Литва виникає стандартний ефект підвищення добробуту, оскільки менш ефективно внутрішнє виробництво і дорогий імпорт з Польщі замінюється дешевим імпортом з Литви.

При введенні адвалерного митного тарифу 50% для українських резидентів ціни на імпорт складуть:

- Імпорт з Польщі: $P_{\text{імп1}} = (70 + 70/100 * 50) = 105$ дол США
- Імпорт з Литви: $P_{\text{імп2}} = (50 + 50/100 * 50) = 75$ дол США

Ціни на імпорт з Польщі значно перевищують ціни на внутрішньому ринку (на 15 дол. США). Найвірогідніше при відсутності політичних мотивів українські резиденти відмовляться від імпорту шин з Польщі. При цьому ціни на імпорт з Литви, навіть з врахуванням імпортного тарифу для українських резидентів будуть на 15 дол. США нижче чим на внутрішньому ринку. Імпорт з Литви є доцільним.

При створенні митного союзу з Литвою і навіть Польщею (при 50 % адвалерном митному тарифі) українські резиденти найдоцільніше відмовляться від внутрішнього виробництва, яке замінюється дешевшим імпортом.

Як і у попередньому випадку виникає ефект зростання добробуту при умові чинника заміщення вищої продуктивності.

Перелік питань до заліку

1. Основні ознаки світового господарства.
2. Основні етапи формування світового господарства.
3. Суб'єкти та об'єкти світового ринку.
4. Інтернаціональні форми дії закону нерівномірності економічного розвитку.
5. Інтернаціоналізація процесів обігу і виробництва.
6. Форми міжнародного розподілу праці.
7. Міжнародний поділ та мобільність факторів виробництва.
8. Міжнародні економічні відносини. Середовище МЄВ.
9. Форми міжнародних економічних відносин.
10. Основні види міжнародної спеціалізації виробництва.
11. Форми міжнародної кооперації виробництва.
12. Зміст поняття «галузь міжнародної спеціалізації». Галузі світової економіки.
13. Особливості ціноутворення на світовому ринку.
14. Транснаціональні компанії та їх значення в розвитку світового господарства.
15. Загальні ознаки глобалізації світової економіки.
16. Основні переваги та недоліки процесів глобалізації.
17. Економічний розвиток та економічне зростання у світовому контексті.
18. Фактори економічного розвитку в світовому контексті.
19. Основні моделі економічного розвитку.
20. Типологія країн світу.
21. Особливості МЄВ країн, що розвиваються.
22. Особливості МЄВ країн з перехідної економікою.
23. Особливості МЄВ промислово розвинених країн.
24. Основні показники міжнародної торгівлі.
25. Теорії міжнародної торгівлі.
26. Структура міжнародної торгівлі.
27. Митне регулювання міжнародної торгівлі.
28. Нетарифне регулювання міжнародної торгівлі.
29. Міжнародний ринок послуг.
30. Значення міжнародних бірж та аукціонів для розвитку світової торгівлі.
31. Основні форми міжнародного руху капіталу.
32. Структура світового ринку робочої сили.
33. Основні міжнародні потоки робочої сили.
34. Формування інтернаціональної вартості робочої сили.

35. Суть міжнародного технологічного обміну.
36. Форми міжнародної передачі технологій.
37. Захист прав промислової вартості при міжнародному обміні технологій.
38. Міжнародні валютні відносини. Основні види валютної системи.
39. Основні етапи розвитку світової валютної системи. «Система золотого стандарту».
40. Основні елементи Бреттон-Вудської системи.
41. Основні елементи Ямайської валютної системи.
42. Зміст поняття «валютний ринок». Суб'єкти і об'єкти валютного ринку.
43. Основні види міжнародних валютних операцій.
44. Глобалізація фінансів. Основні фінансові центри.
45. Форми та функції міжнародного кредиту.
46. Регулювання валютно – кредитних відносин на міжнародному рівні.
47. Спеціальні економічні зони та їх значення в розвитку МЄВ.
48. Класифікація спеціальних економічних зон.
49. Зміст поняття «баланси міжнародних розрахунків».
50. Структура платіжного балансу країни.
51. Зміст поняття « міжнародна економічна інтеграція».
52. Етапи міжнародної економічної інтеграції.
53. Передумови та цілі міжнародної економічної інтеграції.
54. Етапи створення Єдиного Європейського союзу та фази введення «євро».
55. Основні інтеграційні угруповання в світі.
56. Участь України в регіональних економічних об'єднаннях.
57. Загальна характеристика світового транспорту.
58. Координація міжнародної економічної політики в системі ООН.
Програма розвитку ООН в Україні
59. Міжнародна координація та регулювання МЄВ. Міжнародні економічні організації.
60. Основні принципи та пріоритети зовнішньоекономічної політики України.

Перелік джерел

1. Бестужева, С. В. Міжнародні економічні відносини [Текст] : навч. посіб. / С. В. Бестужева. – Харків : ХНЕУ, 2009. – 384 с.
2. Бочан, І. О. Глобальна економіка [Текст] : підручник / І. О. Бочан, І. Р. Михасюк. – К. : Знання, 2007. – 403 с.
3. Голиков, А. П. Международные экономические термины [Текст]: словарь – справочник / А. П. Голиков, А. П. Черномаз. – К.: ЦУЛ. – 2008. – 376 с.
4. Дідківський, М. І. Зовнішньо-економічна діяльність підприємства [Текст]: навч. посіб. / М. І. Дідківський. – К. : Знання, 2006. – 463 с.
5. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств [Текст]: підручник / І. В. Багрова, Н. І. Редіна, В. Є. Власюк, О. О. Гетьман за ред. / І. В. Багрової. – К.: ЦНЛ, 2004. – 580 с.
6. Кухарська, Н. О. Міжнародна економічна діяльність України [Текст] / Н. О. Кухарська, С. К. Харчіков. – К.: «Одиссей». – 2006. – 456 с.
7. Міжнародна інвестиційна діяльність [Текст]: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц./ за заг. ред. Л. В. Руденко. - К. : КНЕУ, 2008. – 168 с.
8. Міжнародна економіка [Електронний ресурс] : навч.-метод. посіб. / за ред. А. М. Поручника. – К. : КНЕУ, 2005. – 156 с.
9. Міжнародна економіка [Текст] : підручник / А. П. Румянцев, Г. Н. Климко, В. В. Рокоча, В. Ю. Шевченко за ред. А. П. Румянцева. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К. : Знання, 2006. – 479 с.
10. Міжнародна економіка: підручник/ [Ред. Задоя А. О., Тарсевич В. М.]. - К.: ЦУЛ, 2012. - 416 с.
11. Міжнародна економічна діяльність України [Текст] : навч. посіб / С. В. Бестужева. – Х. : ХНЕУ, 2010. – 212 с.
12. Міжнародна торгівля [Текст] : навч. посіб. / за ред. Ю. Г. Козака, Н. С. Логвінової, О. В. Мірошніченка. – 3-є вид., переробл. та доповн. – К.: ЦУЛ, 2009. – 668 с.
13. Міжнародні економічні відносини [Текст] : навч. посіб./ С. В. Фомішин, Ю. В. Колесник. – Львів : Новий Світ-2000, 2010. – 360 с.
14. Міжнародні стратегії економічного розвитку [Текст]: навч. посіб. / за ред.: Ю. Г. Козака, В. В. Ковалевського, І. Л. Ліганенко. – 2-ге вид., переробл. та доповн. – К.: ЦУЛ, 2009. – 356 с.
15. Міжнародні фінанси [Текст]: кредитно-модульний курс: навч. посібник / за ред. Козака Ю. Г. Логвінової, Н. С. Барановської М. І. - 4-те вид., перероб. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 286 с.
16. Мокій, А. І. Міжнародні організації [Текст]: навч. посібник / А. І. Мокій, Т. П. Яхно, І. К. Бабець. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 279 с.

17. Об'єднана Європа: від мрії до реальності [Текст]: історичні нариси про батьків-засновників Європейського Союзу/ С. В. Віднянський, А. Ю. Мартинов. - 2-е вид., допов. і переробл. - К.: Києво-Могилянська академія, 2011. – 395 с.
18. Світова економіка [Текст] : навч. посіб. / Ю. Г. Козак, В. В. Ковалевський, Н. С. Логвінова, А. А. Наумчик за ред. Ю. Г. Козака, В. В. Ковалевського, Н. С. Логвінова. – К. : ЦНЛ, 2010. – 328 с.
19. Семенов, Г.А. Міжнародні економічні відносини: Аналіз стану, реалії і проблеми [Текст]: навч. посіб. / Г. А. Семенов, М. О. Панкова, А. Г. Семенов. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : ЦНЛ, 2006. – 232с.
20. Солонінко, К. С. Міжнародна економіка [Текст]: навч. посіб. / К. С. Солонінко. – К. : Кондор, 2008. – 382 с.
21. Україна - Європейський Союз: зібрання міжнародних договорів та інших документів (1991-2009) [Текст]/ [ред. рада: С. О. Камишев (голова) та ін.]. - К. : Юстініан, 2010. – 608 с.
22. Школа, І. М. Міжнародні економічні відносини [Текст] : підручник / І. М. Школа, В. М. Козменко, О. В. Бабінська за ред. І. М. Школи. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Чернівці : Книги-XXI, 2007. – 544 с.
23. Шнирков, О. І. Україна – Європейський Союз: економіка, політика, право [Текст]: монографія / О. І. Шнирков, В. В. Копійка, В. І. Муравйов. – К.: ВПЦ "Київський університет", 2006. – 268 с.
24. Філіпенко А. С. Міжнародні економічні відносини: історія: підручник. / А. С. Філіпенко. – К. : Либідь, 2006. – 392 с.

Навчальне видання

Методичні вказівки

з виконання контрольної роботи, самостійної роботи студентів
і проведення практичних занять
з дисципліни

Міжнародні економічні відносини

*(для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напрям
підготовки 6.030601 – Менеджмент та для слухачів другої вищої освіти
спеціальності 7.03060101 – Менеджмент організацій і адміністрування)*

Укладач **ПУШКАР** Тетяна Андріївна

Відповідальний за випуск *Т. А. Пушкар*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2014, поз. 493 М

Підп. до друку 24.06.2014р.
Друк на ризографі
Тираж 50 пр.

Формат 60x84/16
Ум. друк. арк. 3,2
Зам. №

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rektorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4705 від 28.03.2014